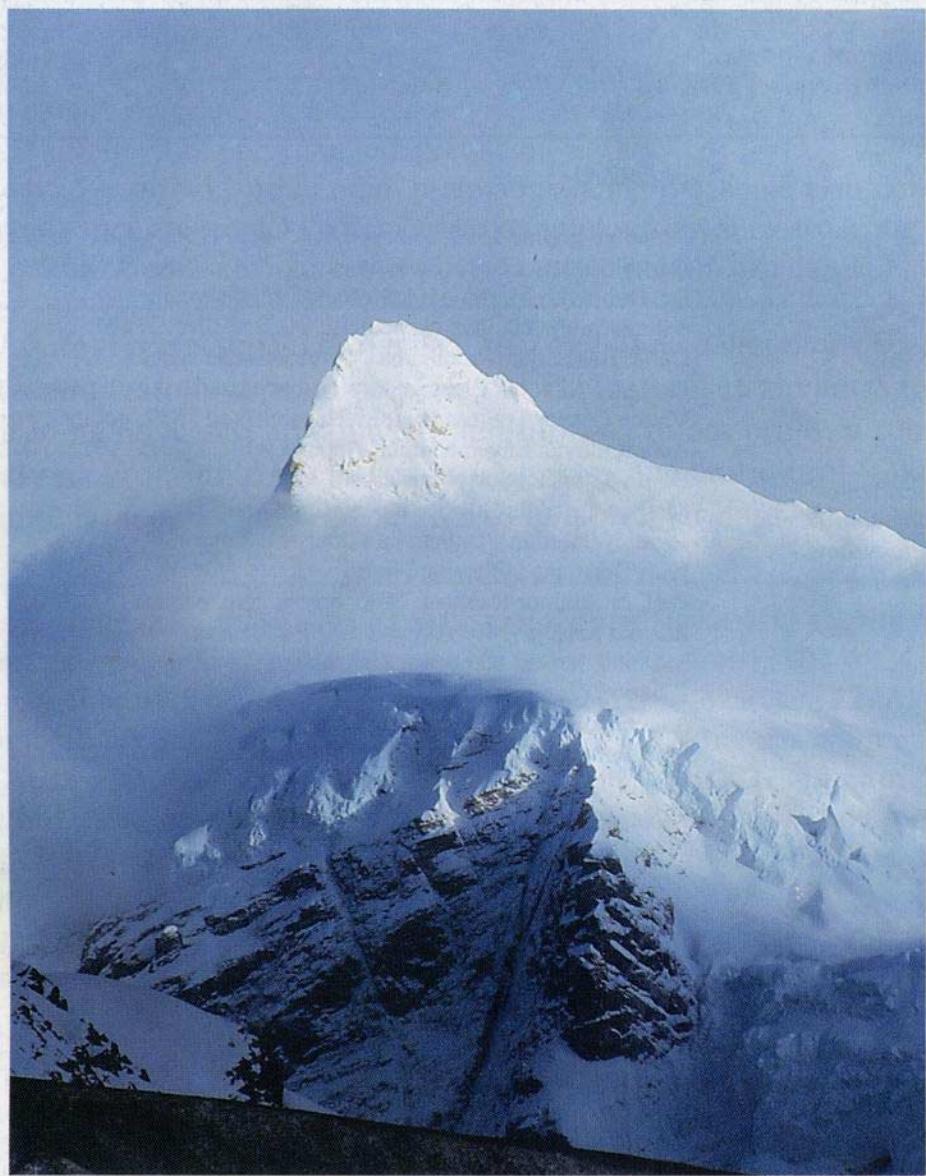

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

GODIŠTE 90

STUDENI-
PROSINAC
1998
11-12

Studeni-prosinac 1998
November-December 1998

Broj 11-12
Number 11-12

Godište 90
Volume 90

Slika na naslovnici:
Shisha Pangma u Tibetu
(jedan od podvrhova)
Foto: D. Berljak

SADRŽAJ

Na pragu godine 1999.	305
Darko Berljak: Shisha Pangma	306
Dr. Dubravko Marković: Izvješće od zdravstvenim poremećajima članova ekspedicije	310
Darko Bakšić: Slovačka jama - devetnaesta na svijetu	312
Dr. Ignac Munjko: Planinarska sjećanja na zadarski arhipelag	314
Vlatko Oštrić: Tragom Rudolfa Habsburškog 1887. godine	316
Ante Radović: Eugen Kumičić (interview)	318
Eugen Kumičić: Susret sa svicom	320
Marijan Čepelak: Bušilice u penjačkom raju	322
Jagarić Vladimir: Planinarsko sklonište u Kotarima	325
Ivica Bednjanec: Planinar Nježni	327
Prof. dr. Ratimir Kalmeta: Brdo, brijeg, gora, planina	330
Zdenko Kristijan: 40. obljetnica KPP kroz Samoborsko gorje.	332
Marina Ulemeć: 15 godina Dubovačkog planinarskog puta	334
Klaudio Tammaro i Ivica Richter: 15 godina prijateljstva sa CAI-Tricesimo	335
Marijan Čepelak: Novi penjački smjerovi u Kozjaku	336
Zaštita prirode	338
Tko je tko u hrvatskom planinarstvu	340
Planinarstvo u tisku	341
Vijesti	342
Sadržaj godišta	351

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 ZAGREB, Vlaška 12, tel i faks 01/48-16-558
UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Tomislav Čanić, Alan Čaplar, Jakša Kopić, prof. Krinoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I UREDNIŠTVO: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22, tel., fax i automatska sekretarica 01/48 24 142, mobitel 098 283 709, e-mail adresa: hps@zg.tel.hr

NASLOVNA STRANICA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno.

GRAFIČKI UREDNIK: Senaid Serdarević Seno.

TISAK: "Ekološki glasnik" d.o.o. D. Lomnica

SURADNJA: Članke treba slati tipkane s proredom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapositiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima.

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Pretplata za 1998. godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM), a uplaćuje na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236. Važno! Na uplatnici treba u rubrići "Poživ na broj" upisati svoj pretplatnički broj (ne JMBG), jer banka izdavača ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. On se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog primjera. Umjesto toga može se uredništu poslati fotokopiju uplatnice ili drugi primjerak "Posebne uplatnice". Tako će postupiti i novi pretplatnici koji još nemaju pretplatnički broj.

Tiskanje časopisa omogućuje donacija Tvornice boja "Chromos" Samobor.

Na temelju mišljenja Ministarstva prosvjete (612-10/92-01 187 ur. br. 532-03-1/7-92/-9201 od 16. 3. 1992.) ovaj se časopis preporuča kao neobvezno štivo u školama.

NA PRAGU GODINE 1999.

U siječnju započinje izlaženje 101. godišta "Hrvatskog planinara", jednog od najstarijih planinarskih časopisa na svijetu. Hrvatski planinarski savez će nastojati da časopis u drugom stoljeću izlaženja bude još bolji i redovitiji, ali mu u tome moraju pomoći svi hrvatski planinari

- suradnici dobrim tekstovima i ilustracijama
- planinarski dužnosnici traženjem novih pretplatnika
- čitatelji redovitim uplaćivanjem preplate.

Izdavač je dužan ispriku onim pretplatnicima koji časopis nisu dobivali redovito - uzrok je tehnički poremećaj u kompjutorskom adresaru, zbog čega smo morali izraditi novi adresar s **novim** pretplatničkim brojevima.

Vaš **novi** pretplatnički broj nalazi se u ovitku na naljepnici s Vašom adresom i zato je nipošto nemojte baciti! Taj broj bezuvjetno treba upisati na novčanoj uplatnici što je priložena ovom broju, u rubrici Poziv na broj, i to u veći kvadratić (u manji kvadratić broj 02). Ne učinite li tako, nećemo doznati tko je uplatitelj jer nam banka javlja samo pretplatnički broj.

Novi pretplatnici trebaju prije uplate zatražiti od Hrvatskog planinarskog saveza da im odredi pretplatnički broj, a to mogu telefonski (01/4824142), faxom (isti broj) ili pismeno na adresu 10000 Zagreb, Kozarčeva 22. Ako ste promijenili adresu ili imate neku reklamaciju, obavijestite nas istim putem.

Cijena preplate ostaje ista kao i dosad - 100 kuna. Drago nam je da neće biti poskupljenja što smo ga najavili u prošlom broju zbog povišenja poštarine za više od 300%, jer smo taj gubitak nadoknaditi na drugi način.

Uredništvo i izdavač žele svim čitateljima, pretplatnicima i svim planinarnačima

ČESTIT BOŽIĆ
i
SRETPNU NOVU GODINU 1999.

SHISHA PANGMA

Završetak tibetske trilogije

DARKO BERLJAK, Zagreb

Na svijetu postoji samo 14 vrhunaca viših od 8000 m i svi se nalaze u Himalaji - 2900 km dugom planinskom lancu koji se proteže kroz nekoliko država jugoistočne Azije, ali se ti vrhovi nalaze samo u njih tri: Pakistanu, Nepalu i NR Kini.

Hrvatski planinarski savez započeo je 1995. g. s organizacijom službenih hrvatskih alpinističkih ekspedicija na osamtušenjake iz Tibeta, odnosno NR Kine. Na šesti vrh svijeta - Cho Oyu (8201 m) popelo se u rujnu 1995. g. devetoro članova naše ekspedicije; jedan se od njih sa samog vrha skijao do podnožja, a drugi malo niže skočio padobranskim jedrom. Dvije godine poslije na najviši vrh svijeta Mt. Everest (8872 m) popela su se dva člana ekspedicije, jedan od njih bez uporabe umjetnog kisika iz boca, što je bio svjetski vrijedan rezultat, a 24. rujna ove godine na Shisha Pangmu, posljed-

nji od tri tibetska osamtušnjaka, popeo se Branko Šeparović i malo niže od vrha na skijama se spustio u dolinu.

Shisha Pangma najsjeverniji je od svih himalajskih divova i osvojen je posljednji, tek 1964. godine. Zbog tih razloga na njemu nije izvedeno mnogo uspona. Njegovo ime na tibetskome jeziku znači "Cvijet iznad visoravni" i uistinu nalikuje na veliki bijeli cvijet koji kao da je izniknuo na velikoj ravnici što se nalazi sjeverno od te planine.

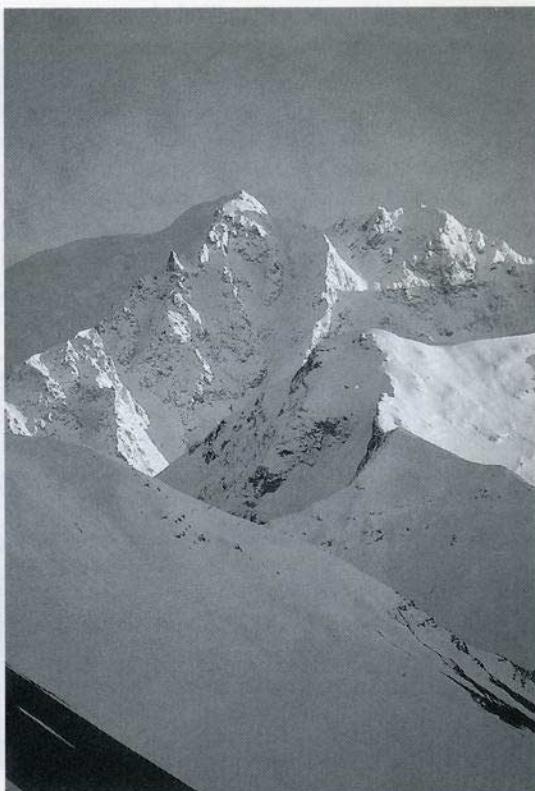
Sve potrebne pripreme za odlazak i prikupljanje potrebnih 140.000 američkih dolara započelo je mjesec dana prije odlaska, što treba zahvaliti uhdanosti takvih akcija u Hrvatskom planinarskom savezu, rutine u organizaciji i vodenju te sposobnosti članova da u kratkom roku pronađu sponzore. Kao i na dvije prethodne, ni ta ekspedicija nije

utrošila ni kune sredstava HPS-a.

Do posljednjeg trenutka teško odrediti broj članova zaustavio se na 23, od kojih je 14 već prije bilo u Himalaji; ostali su uz pratnju iskusnih stjecali potrebna znanja za siguran uspon, ali i za buduće ekspedicije. U sastavu momčadi bilo je i osam pripadnika specijalnih postrojbi Hrvatske vojske i policije, te dvije djevojke. Osim vođe ekspedicije Darka Berljaka, kojem je to bio 15. odlazak u Himalaju i koji je u posljednjih 15 godina vodio sve hrvatske ekspedicije u to područje (njih desetak), još su sudjelovali alpinisti iz Zagreba, Splita, Rijeke, Pule i Siska: Branko Šeparović, Mario Bago, Danko Petrin, dr. Dubravko Marković, Vinko Tomaš, Drago Baruškin, Krešimir Doždor, Igor Cindrić, Jasminka Vicenski, Alen Klabot, Dražen Pezer, Hrvoje Kamenjarin, Matko Škalamera, Danijela Klopotan, Ivan Burazer, Stipan Perković, Mirko Bliznec, Ivan Markić, te četvorica alpinista iz Slovenije: Marijan Gregorčič, Matjaž Globočnik, Dušan Cerar i Andrej Šešok.

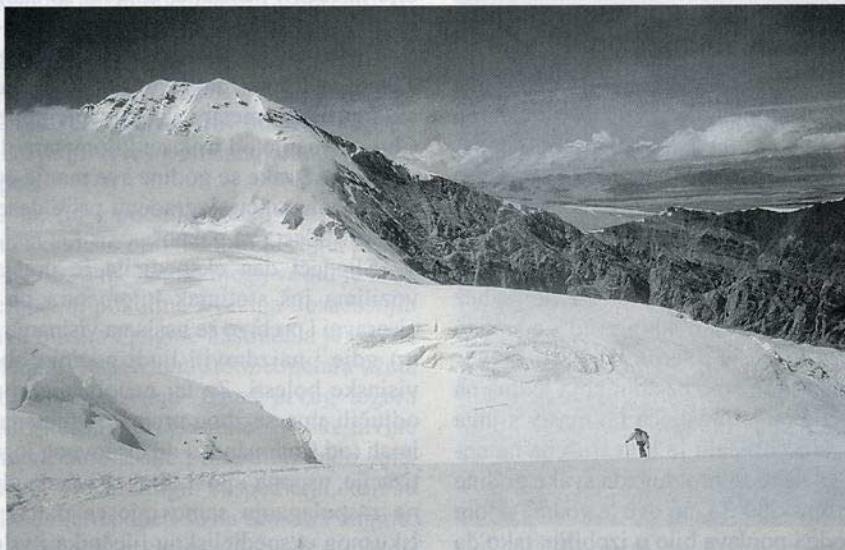
Na put se krenulo u dvije skupine 19. i 23. kolovoza ove godine i ekspedicija se zadržala nekoliko dana u Kathmanduu, glavnom gradu Nepala koji je ishodišna točka za sve uspone u središnjem dijelu Himalaje, bili oni iz Nepala ili iz Tibeta. Tamo je već godinama uskladištena ekspedicijска

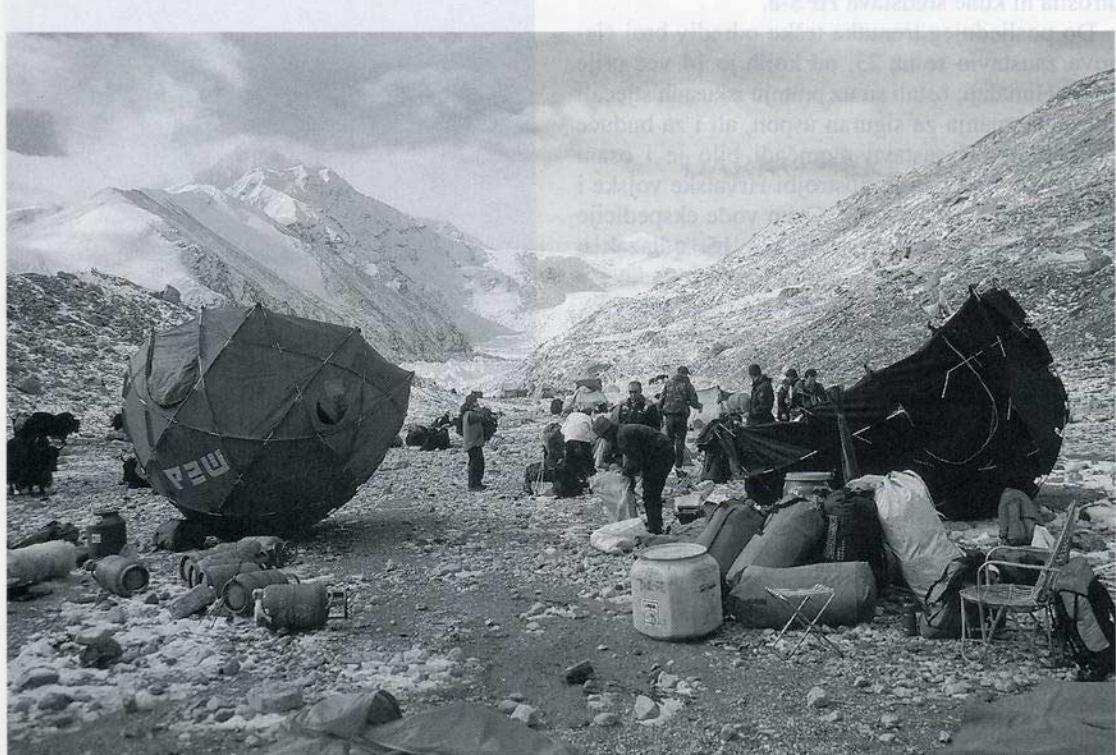

Gore: Shisha Pangma (8012 m) Foto: D. Berljak

Dolje: Uspon iz logora 2 prema logoru 3

Foto: B. Šeparović

Sušenje šatora u ABC prije odlaska

Foto: D. Berljak

oprema našeg Saveza i tih dana na njoj je trebalo provjeriti i popraviti stotine detalja kako na planini ne bi bilo neugodnih iznenadenja. Isto tako bilo je potrebno nabaviti hranu i gorivo za najmanje mjesec dana, te urediti mnogobrojne administrativne poslove kako bismo nesmetano mogli prijeći nepalsko-kinesku granicu.

Zanimljivo je reći da su se članovi ekspedicije okupili prvi puta zajedno tek 27. kolovoza u Kathmanduu (većina se tek tada medusobno upoznala), a tamo su se ekspediciji pridružila i četvorica Sherpa koji su nezamjenjivi kao kuvari i visinski nosači, ali nama su prvenstveno već otprije dobri prijatelji i ravnopravni partneri u penjanju. Sve uobičajene usluge u Nepalu i Tibetu obavila je, bez provizije, agencija "Everest trekking Ltd", odnosno njen vlasnik Tashi Jangbu Sherpa.

Sljedeći dan krenuli smo cestom koja jedina na cijeloj dužini Himalaje presijeca taj masiv s juga prema sjeveru, a po običaju je bila srušena na nekoliko mjesta. To se redovito događa svake godine zbog jakih monsunskih kiša, no ove je godine u tom dijelu svijeta vode i poplava bilo u izobilju, tako da veći dio te ceste jednostavno nije ni postojao. Sva

sreća da je između odrona zaostalo nekoliko vozila, koje Nepalci snabdijevaju gorivom te je ekspedicija uz dosta pretovara, nošenja na ledima tri tone opreme preko klizišta i unaprijed obavljene rezervacije nosača i kamiona, uspjela za samo deset sati prijeći svih 120 kilometara do kineske granice.

Nešto slično slijedilo je i na drugoj strani, u Tibetu, gdje se makadamski put, usječen u živu stijenu tisuće metara iznad zapnjene rijeke Pho Chu, za manje od trideset kilometara diže do 5200 m visine. Svake se godine sve manje čudimo zašto su tu prometnicu, izgrađenu prije desetak godina, nazvali "Cesta za pakao".

Sljedeći dan ekspedicija je prešla terenskim vozilima još stotinjak kilometara po tibetanskoj visoravni i prebrzo se našla na visinama (iznad 5000 m) gdje i najzdraviji ljudi počinju obolijevati od visinske bolesti. Za taj neuobičajeno nagli uspon odlučili smo se zbog premalo vremena što smo ga imali (od Kathmandua do Osnovnog logora, aklimatizacije, uspona i povratka u Kathmandu imali smo na raspolaganju samo mjesec dana), ali i zbog iskusnog ekspedičijskog liječnika i vrlo kvalitetne medicinske opreme s kojom je brzo i uspješno rje-

Na vrhu Shisha Pangme 24. rujna 1998.

Foto: B. Šeparović

šavao najozbiljnije zdravstvene probleme. Imali smo četiri kilograma tešku barokomoru na napuhavanje u kojoj smo mogli postići tlak jednak onom nekoliko tisuća metara niže i svaki se oboljeli već nakon dva sata u toj vreći osjećao mnogo bolje.

Dodatnu sigurnost, posebno u psihološkom pogledu pružao nam je satelitski telefon putem kojeg su članovi i njihove obitelji kod kuće cijelo vrijeme znali što se događa na obje strane.

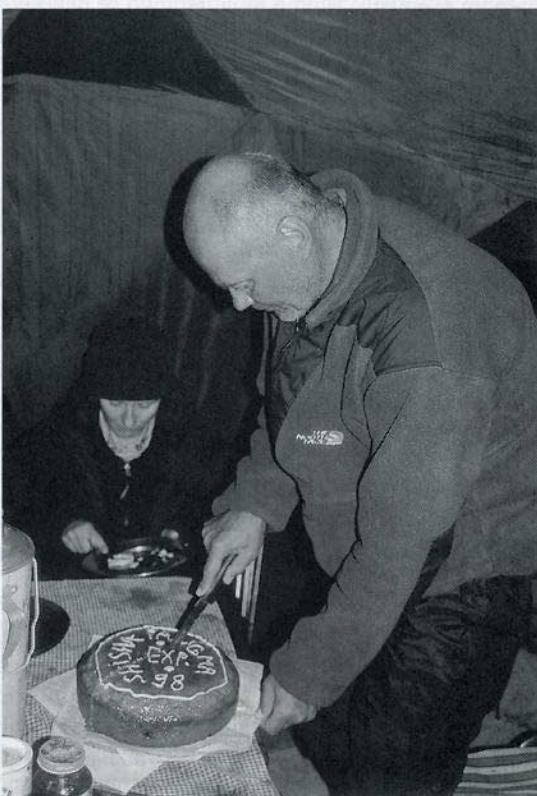
U naš Osnovni logor na 5600 m, koji je tri tjedna trebao biti mjesto odmora i ishodišna točka za sve uspone na kojima će se po planini rasporediti visinski logori, oprema, hrana i gorivo, došli smo 2. rujna. Naše Sherpe okitili su okolicu s molitvenim budističkim zastavicama te održali "puyu", obred kojim se pokušava odobrovoljiti bogovi, koji po njihovom vjerovanju žive na Himalaji, kako bi nam dopustili uspon.

Na 5800 m, gdje počinje vječni led i snijeg, postavili smo skladište opreme i do 6. rujna postavili Logor 1 na 6350 m. Put do njega vodio je kroz labirint ledenjačkih pukotina i većina dosadašnjih smrtnih žrtava Shisha Pangme nastradala je baš na tom dijelu planine. Napeli smo stotine metara užeta na najopasnijim dijelovima. Iznad prvog logora čekala su nas iskušenja druge vrste - velike lavine koje su se neprestano rušile po strmim padinama. Tih dana članovi nekih drugih ekspedicija, koji su također imali namjeru popeti se na Shisha Pangmu, užasno su nas preplašili kada su dotrčali u logor i javili da su kroz dalekozor vidjeli da je našu trojicu

penjača zatrplala lavina. Srećom, nitko od naših nije bio na tom mjestu i tko zna kuda su ti stranci uopće gledali, ali neizvjesnost od nekoliko sati, dok se naši prijatelji u dogovoren vrijeme nisu javili putem radio veze, nije bila nimalo ugodna.

Za manje od tjedan dana već smo postavili Logor 2 na 6800 m, u kojem su svi kandidati za vrh morali provesti bar jednu noć, aklimatizirati se i vratiti se na potreban višednevni odmor u Osnovni logor prije završnog uspona na vrh.

Ljudska gusjenica prema vrhu počela se kretati 20. rujna i prvi koji su imali šansu bili su Danko Petrin i Jasmina Vicenski. Međutim, himalajske visine su potpuno nepredvidive i za najbolje. Danko, koji je bio vrhunski pripremljen, morao je odustati već na 6350 m zbog teške upale dušnika. Jasmina je čekala u Logoru 1 na navez Branka Šeparovića i Maria Baga. Iznenadni jaki bolovi u želucu primorali su Maria da se okrene još niže nego Danko. U skupini iza njih nešto slično se dogodilo i Draženu Pezeru, a dan poslije i Danijeli Klopotan. U Himalaji je presudno da se postigne ravnoteža između potrebne aklimatizacije i naglog

Slavljenička torta za Branka Šeparovića nakon uspona na vrh
Foto: D. Berljak

gubljenja snage, odnosno opće iscrpljenosti organizma koji jednostavno ne može nadoknaditi sve što se potroši tom prilagodbom. Redovna je ekspedičijska pojava, da uz čitav niz zdravstvenih tegoba, članovi za nekoliko tjedana izgube od 8 do 15 kg vlastite težine.

Branko i Jasmina nastavili su sa Sherpama Ang Nurijem i Nuri Chiarijem do Logora 2. Sljedeći dan je na 7000 m odustala i Jasmina. Sherpe i Branko prespavali su u Logoru 3 na 7350 m i rano ujutro 24. rujna krenuli na najteži i najopasniji put po sjeveroistočnom grebenu vrha. Kako to već zna biti u Himalaji, višednevno je lijepo vrijeme prestalo i Shisha Pangmu su zavili oblaci. Snijeg na grebenu bio je dubok i na mnogim mjestima propadalo se do prsiju. Osim opasnosti da se pokrene lavina, teren je bio izuzetno strm, na nekim mjestima između 60 i 75 stupnjeva nagiba. Osim toga vidljivost je bila tek koji metar i Branko je nekoliko puta zvao putem radio-postaje u Osnovni logor opisujući okolicu i pitajući gdje se zapravo nalazi. Pokušali smo prepoznati te opise i pomoći mu gledajući na ekrantu video kamere snimke vrha što smo ih napravili po lijepom vremenu. Nakon toga, Branko se nekoliko sati više nije javljaо, sve do 16 sati po kineskom vremenu kada se iz walkie-talkia čuo njegov glas: "Možete otvoriti bocu whiskeya, na vrhu smo".

Nastalo je veselje u Osnovnom logoru, ali ipak još prilično suzdržano, jer je najdramatičniji dio, kada su česte nesreće zbog opuštanja, tek slijedio - silaz u sigurnost nižih logora. Branko je ispucao cijeli film na vrhu, snimio nekoliko kadrova video kamerom i krenuo prema Logoru 3, gdje su svoju šansu za vrh čekali Klabot, Škalamera, Cindrić i Cerar, a u Logoru 2 nalazili su se s istim ciljem Kamenjarin, Doždor, Burazer i Tomaš. Separović i Sherpe nastavili su po noći sve do tog logora, jer

zadržavanje u "Zoni smrti" na visini preko 7000 m treba biti što kraće zbog mogućih posljedica od niskih temperatura i nedostatka kisika. Barometar je počeo naglo padati, a opasnost od lavina, koja je stalno prijetila, mogla je mnogim ljudima na strmom, izloženom grebenu vrlo lako prekinuti nit sreće koja nas je do tada obilato pratila. Trojica ili desetorka na vrhu u konačnici možda nije isto, ali od toga je važnije zdravlje i život svakog člana ekspedicije. Na dosadašnjih desetak ekspedicija što sam ih vodio u Himalaju i u kojima je sudjelovalo oko 170 ljudi, ne samo da nitko nije nastradao - nitko nije zadobio nikakve trajne posljedice po svoje zdravlje. Ne baš laka srca javio sam penjačima u svim visinskim logorima da je sve gotovo i da se sljedeći dan vrate u Osnovni logor.

Iako je s Kinezima već prije bilo dogovorenog da pošalju 27. rujna pedesetak yakova u naš ABC logor kako bi prenijeli opremu do tridesetak kilometara udaljenog mjesta odakle sa "sigurne" udaljenosti sve koordinira i kontrolira kineski časnik za vezu, ipak sam za svaki slučaj poslao dvojicu članova da ga na to podsjete. Sva sreća, jer da to nisam učinio tko zna koliko bismo dana ili tjedana čekali yakove; naime, časnik se "razbolio" i otišao u Nyalam, naselje udaljeno preko 100 km, a svome je zamjeniku zaboravio reći što treba raditi. Tri dana poslije, u pratnji u zadnji čas naručenih yakova, bili smo u dolini gdje su nas čekali džipovi koji će nas prevesti u Nepal.

Još jedna ekspedicija uspješno je završena i svi smo se živi, sretni i s novim planovima sredinom listopada vratili svojim kućama. Na Shisha Pangmi ostali su naši tragovi koje je već za koji dan pokrio snijeg, ali sjećanje o sretnom i uspješnom završetku tibetske triologije u samo tri godine, pamtit ćemo još dugo vremena.

Izvješće o zdravstvenim poremećajima članova ekspedicije

Članovi su proveli ukupno 30 dana na terenu u Tibetu, na visini višoj od 5000 m, od toga 15 dana na visinama od 6000 m i više, povremeno u vrlo teškim vremenskim prilikama. Specifičnost svih ekspedicija s kineske (tibetske) strane jest nagli dolazak vozilom na velike visine od 5000 do 5200 metara. Tako je i na ekspediciji Cho Oyu 1995., zatim na Everestu 1997. velik broj članova patio od

poremećaja uzrokovanih visinom. Na Shisha Pangmi postotak oboljelih od visinske bolesti bio je izrazito visok. Uzrok tomu je brz dolazak u bazu, te činjenica da prethodno nije bila provedena aklimatizacija u želji da se uspon obavi što brže, prije dolaska zimskoga monsuna. Već tjedan dana nakon odlaska iz Zagreba članovi ekspedicije, njih 28, zatekli su se na visini od 5000 m u baznome logoru.

Gamow-bag (barokomora)

Foto: Dr. D. Marković

Brojni zdravstveni problemi javili su se upravo tada i nekoliko dana poslije.

Patofiziološka zbivanja tijekom pothvata pretežito su bila uzrokovana fizikalnim čimbenicima (utjecaj hipoksije na visini, utjecaj hladnoće, vjetra i sunca). Tek u drugome planu javile su se respiratorne infekcije te svega nekoliko slučajeva želučano - crijevnih poremećaja. Osim jednoga slučaja lakšega uganuća zapešća, ozljeda nije bilo.

Opremljenost ekspedicije medicinskim instrumentima i lijekovima bila je takva da je omogućavala zbrinjavanje većine bolesti, kako kirurških, otoloških, internističkih i/ili infektoloških poremećaja. Liječnik ekspedicije dr. Marković imao je i veliku pomoć (kao i na Everestu 1997.) od medicinskoga tehničara, splitskoga alpinista Hrvoja Kamenjarina. Ponovo je dio opreme bila prenosiva barokomora (Gamow-bag), uspješno korištena na Everestu u liječenju visinskega edema. I na Shisha Pangmi se pokazala vrlo korisnom u tretmanu teškog oblika akutne visinske bolesti.

Prosječna je dob članova bila 34 godine. Uz 26 muških članova, sudjelovale su i dvije žene. 36.3 % članova bilo je krvne grupe "0", 45.5 grupe "A", 9.1% grupe "B", te 9.1 grupe "AB". Za vrijeme trajanja ekspedicije prosječan gubitak tjelesne mase iznosio je 8 kg.

Na prvi pogled čini se da je broj slučajeva visinske bolesti bio prevelik, ali postotak oboljelih od 51,5% odgovara podacima u literaturi, gdje se navodi 50%, pa čak do 70% za nagli dolazak na visine od 5000 do 6000 m. Rizik po život opasnih komplikacija visinske bolesti, u ekspedicijama s obučenim ljudstvom i adekvatnom tehnikom, minimalan je. Svakako da dobra aklimatizacija taj postotak značajno snižuje, ali uspjeh na Shisha Pangmi

pokazuje da se na niže osamtušnjake može uputiti i bez velikih visinskih priprema. Ovakav bi zaključak još prije desetak godina izazvao buru u alpinističkim krugovima i nipošto nije preporuka autora za sljedeće himalajske pothvate.

Vrlo malen broj želučano-crijevnih poremećaja govori o tome da se pazilo na higijenu vode i hrane. Korišteni su preparati klora za dezinfekciju vode, a sva je hrana bila termički obrađena i besprijevkorno čista. Drugi, vjerojatno i važniji čimbenik bilo je to što se ekspedicija izvan Kathmandua nalazila svega nekoliko sati, s jednim zadržavanjem u mjestu Lamasangu.

Prikaz zdravstvenih poremećaja u članova ekspedicije od 29. kolovoza do 3. srpnja 1998.

Poremećaj	Broj slučajeva	Način liječenja
AMS, akutna visinska bolest	10	diamox, aspirin
AMS teži oblik, prijeteći		
HAPE, HACE	3	kisik, dexamethasone
AMS HAPE	1	barokomora
AMS HAR (retinopatija)	3	dexamethason
gastritis (bolovi u želcu)	2	antacidi (gastal)
glavobolja (izvan AMS)	1	aspirin, analgin
mišićni grčevi (crampi		
musculorum)	1	miotonolitici
hemoroidi (šuljevi)	2	mast i čepići
proljev	1	seldiar, linex
upala grla, laringitis	5	inhalacije, antibiotik
upala sinusa	2	inhalacije, kapi, antib
upala ždrijela, angina	1	inhalacije, kapi, antib
uganuće zapešća	1	heparinska mast

Nakon ovako velikih pothvata najveće je zadovoljstvo ekspediciskoga liječnika kada se svi članovi kući vrati živi i zdravi bez ikakvih posljedica po zdravlje.

Prim. dr. Dubravko Marković, Pula

SLOVAČKA JAMA - DEVETNAESTA NA SVIJETU

Speleološka ekspedicija "Slovačka jama '98"

DARKO BAKŠIĆ, Zagreb, voda ekspedicije

Članovi Speleološkog odsjeka Planinarskog društva Sveučilišta "Velebit", u suradnji sa slovačkim speleolozima, organizirali su treću po redu ekspediciju u Slovačku jamu na Malom kuku u sjevernom Velebitu.

Od 25. srpnja do 15. kolovoza 1998. godine, u istraživanju Slovačke jame sudjelovalo je 30 hrvatskih i 15 slovačkih speleologa. Obje ekipe imale su osnovni logor na Velikom Lubenovcu.

Glavni cilj ekspedicije bio je nastavak istraživanja u Slovačkoj jami, i to u dva odvojena kanala. Slovački speleolozi nastavili su s istraživanjem u dvorani Pompeji na dubini od -1000 m, dok su u Kankulovskom kanalu na -587 m dubine (čiji nastavak je nazvan Velebni kanal) istraživanje nastavili speleolozi iz "Velebita". Iz ostalih speleoloških

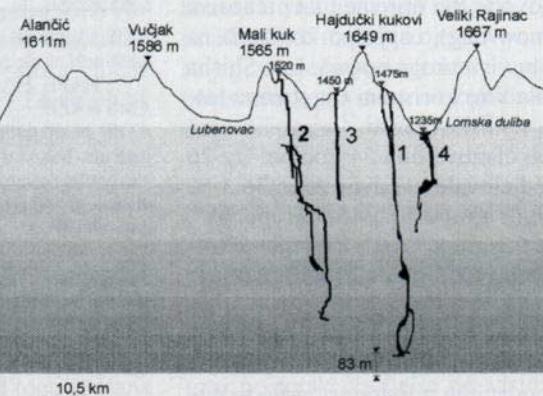
udruga bilo je svega nekoliko pridruženih članova, i to iz SO HPD Željezničar iz Zagreba, SO HPD Japetić iz Samobora, SD Had iz Poreča i SO HPD Dubovac iz Karlovca.

U hidrološki aktivnom Velebnom karstu hrvatski su se speleolozi nakon devet dana napredovanja u dubinu spustili do -1268 m. Razvedenost, brojna suženja i koljenasta morfologija čine ovu jamu tehnički vrlo zahtjevnom, a za transport opreme osobito je teška etapa kroz 235 m dugačak Fifi meandar između -636 i -717 m dubine. Na samom dnu treba nastaviti s istraživanjem horizontalnih kanala koji su djelomično potopljeni vodom, što je ostavljeno za narednu ekspediciju. Dubina Slovačke jame može se, dakle, još povećati.

Nakon proklesavanja suženja na -1000 m dubine,

Presjek kroz masiv Sjevernog Velebita

Tumač:

- 1 - Jamski sustav Lukina jama - Trojama (-1392 m)
- 2 - Slovačka jama (-1268m)
- 3 - Patkov gušt (-553m)
- 4 - Ledena jama u Lomskoj dulibi (-514 m)

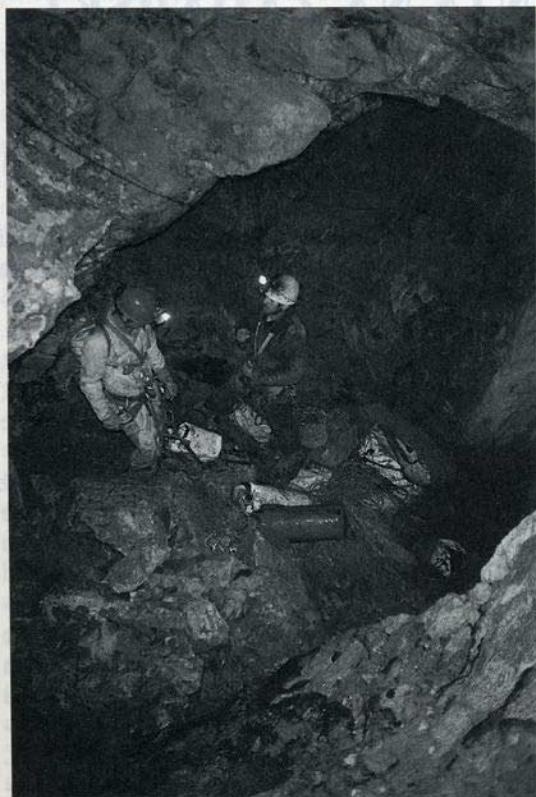
prikaz izradio: Darko Bakšić, dipl. inž. i Dr. sc. Vladimir Kušan

Slovaci su se spustili do -1022 m. Kako nisu uspjeli proći dalje u dubinu, nastavili su s istraživanjem sporednih kanala u višim dijelovima jame. Obje su ekipe u jami postavile po dva bivka što je i neophodno za ovako zahtjevna dubinska istraživanja.

Vrijedan je rezultat što se čak šest speleologa: Sunčica Hrašćanec, Darko Troha, Damir Lacković, Andrej Stroj, Darko Bakšić (svi iz SO Velebita) i Branko Jalžić (SO Željezničar) spustilo na dno, a ispod -1000 m spustilo se još osam speleologa: Čedo Josipović, Ivica Radić, Ana Bakšić (svi iz SO Velebita), Ivan Glavaš (SD Had) te Brano Šmida, Marcel Griflik, Juraj Kankula i Jaroslav Stanković (Slovak Speleological Society).

Istraživanje u Slovačkoj jami filmski je dokumentirao poznati hrvatski alpinist Stipe Božić uz pomoć speleologa koji su sudjelovali na ekspediciji.

Pred kraj ekspedicije bila je izvedena vježba spašavanja koju su izveli članovi zagrebačke stanice GSS s -350 m, što je do sada najveća dubina u Hrvatskoj. Vježbu je zamislio i vodio pročelnik stani-

Na dnu Slovačke jame Foto: Darko Bakšić

Speleolog označava ulaz u jamu

Foto: Ana Bakšić

ce Damir Lacković, a uz njega su sudjelovali Darko Bakšić, Branko Jalžić, Ana Bakšić, Andrej Stroj i Hrvoje Korais. Cilj vježbe bio je da se ispitaju mogućnosti spašavanja s malim brojem ljudi, što je i uspješno ostvareno u 16-satnoj akciji.

U suradnji s Hrvatskim prirodoslovnim muzejom i Prirodoslovno-matematičkim fakultetom uzeti su primjerici podzemne faune, od kojih je svakako najznačajnija endemska pijavica *Croatobranchus mestrovi*, čime je potvrđeno njenovo novo stanište. Uzeti su geološki i pedološki uzorci za analizu, a zabilježen je i nalaz najdubljih sigastih ukrasa u Hrvatskoj, na dubini od -1254 m.

Osim Slovačke jame, istraženo je desetak novih objekata, od kojih je najdublja Sunčana jama na Hajdučkim kukovima duboka -186 m. Mnogo se radilo i na površini gdje su stavljenе nove označke na već istražene objekte, čije su koordinate ulaza provjeravane GPS uređajem te ucrtavane na karte M 1:5000.

Ovako veliki i značajni rezultati ostvareni su zalaganjem i entuzijazmom članova SO Velebit koji

su osobnim sredstvima nabavili veći dio potrebne opreme. Ekspediciju su pomogli Hrvatski planinarski savez, Gradski ured za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu, 1. gardijska brigada - Tigrovi, Prirodoslovno-matematički fakultet, Thermocommerce, Integra Group (Compaq), Linde - Tehnički plinovi Karlovac, Flego Projecting, kao i donatori svojih proizvoda: Farmacija, Vindija, Ed Chem (Barilla), Equi Color - Fuji Color, Zvijezda, Dukat, Sirela, Koleks, Ljekarna Trešnjevka, Sirana Runolist - Krasno, Sladorana Županja, Concept 90 (Speedo), Coca-Cola, Labud i Chemco - Zagrebački melem.

S obzirom na postignute rezultate ova je ekspedicija jedna od značajnijih ovogodišnjih speleoloških akcija na svijetu.

Državnoj upravi za zaštitu prirode i okoliša zahvaljujemo na suradnji i izdavanju potrebne dozvole za istraživanje u strogom prirodnom rezervatu Hajdučki i Rožanski kukovi.

Dodatak

Unaprijed smo znali da bi velik broj speleologa mogao smetati brojnim posjetiteljima skloništa na Velikom Lubenovcu, pa smo učinili sve da primjedi bude što manje. Udaljili smo se od skloništa da ne zauzimamo prostor u njemu i oko njega, selektirane otpatke (konzerve, staklo i plastiku za recikliranje, te organski otpad) odvozili smo u Senj ili Zagreb, a po veće količine vode odlazili smo na 500 metara udaljenu cisternu koja se nalazi na drugoj strani lubenovačke livade.

Neki su planinari u potrazi za novim iskustvima iskoristili utabanu stazu do ruba vrtače u kojoj se nalazi ulaz u Slovačku jamu za zgodan dvosatni izlet. S prijevoja je lijep pogled na Veliki Kozjak i Veliki Lubenovac, a po grebenu se lako popeti i na Mali kuk. Možda će i ova staza jednom biti markirana kao i ona do ulaza u Lukinu jamu na Hajdučkim kukovima.

PLANINARSKA SJEĆANJA NA ZADARSKI ARHipelag

Dr. IGNAC MUNJKO, Zagreb

Dušni dan sjeti me da posjetim grobove prijatelja - planinara na Mirogoju, koji su ne tako davno sa mnom postavljali planinarske "oči", na puteve kojima će drugi proći. To su dr. Marijan Uročić (1934-1993), Milan Drašković (1936-1991), dobitnik brončanog znaka PSH, te inž. mr. Stjepan Crepić (1936-1983), dobitnik Zlatnog znaka HPS, svi članovi PD "OKI" - Zagreb, s kojima sam markirao "Okijeve planinarske puteve". Sjećam se, bilo je jutro 5. lipnja 1997. na otoku Ižu. Utiha na moru, otočko ozračje, mirisi, a mi se "kao tati" iskradamo iz hotela "Korinjak" i počinjemo označavati uzlazni put na vrh Korinjak (168 m), bez početne oznake na Slancu (nju postavlja dr. Željko Poljak 1981.). Mene muči kist pun osušene boje još od označavanja Petrove gore (15-17. svibnja 1977.) Netko me pita: "Kaj je Nac, si zaboravil s tvrdim delat?" Lijepo uzme moj kist, položi ga na kamen, s drugim ga kamenom dobro istuče te mi ga preda na uporabu.

Označavanje je krenulo bez curka boje. Tako mi danas imamo lijepo označen uzlazni i silazni put na Korinjak. Mnogi su zbivali šale na "otočko označavanje" u stilu: kaj ti to treba? kome to treba? itd. Međutim, iz Turisthotela Zadar (Grgo Skoblar, Goran Margetić i dr.) vidjeli su da mnogi planinari, naročito iz Slovenije, rado posjećuju i planinare Zadarskim otočjem.

Usljedio je osobni poziv da na račun hotela, kroz deset dana, označimo nove planinarske staze. Bio je to pravi posao. Nakon doručka, lanč-paket, pa u motorni čamac do određenog otoka. Markacisti krenu na posao, a naručitelj posla čekao bi na drugoj strani otoka u dogovorenom pristaništu. Ili bi se osobno uključio u označavanje, pa bi tada bilo viška crveno-bijelih "očiju". Sakrivali smo ih tako da označeni kamen okrenemo za 180 stupnjeva. Najviše smo otoka označili od 20. do 30. lipnja 1988. godine. O toj akciji nije bilo izvješća u Našim pla-

Kuš (126 m) na Velikom Tunu Foto: I. Munjko

ninama, ali bi dobro bilo o njoj ostaviti pisani trag, jer su markacije još uvijek u dobrom stanju.

Tada su po prvi puta označene neke staze i visovi otoka, na otoku **Sestruru** od uvale Hrvatin uz crkvu sv. Petar (92 m) do uvale Kablin, te na vrh Obručar (186 m), na **Rivanu** od pristaništa do crkve sv. Jelene (101 m) te na vrh Lukožina (112 m), na **Velom Tunu** od sjeverne strane preko kote 110 m do trigonometra na vrhu Kuš (126 m), na **Zverincu** (ili Žverincu) od pristaništa do visa Rutnjak (90 m), pa na vrh Klis (117 m), te na zapadnom dijelu Dugog otoka oko turističke oaze Božava.

Planinarsko označavanje Dugog otoka počeli smo u jesen 1978. i tada smo označili vrlo lijepu stazu od mjesta Luka do najvišeg vrha Dugog otoka - Vele Straže (337 m). Iste smo godine označili i najatraktivniji vrh - Muravjak (148 m) iznad jezera Mir i parka prirode Telašćica, s kojeg se pruža nezaboravno motrište na Nacionalni park "Kornati". Za planinare-rekreativce Božava je sa svojih pet hotela polazna točka za zapadni dio Dugog otoka i na još neke otoke. Tako je na Istu označena 1984. g. staza iz luke Široka do vrha Straža (174 m), gdje se nalazi obnovljena crkva Gospe od zdravlja. Označeni su Molat, Olib, Iž i Silba, a na Ravi je označena 1982. g. staza od pristaništa Marina na "Centar svita", do vrha Babićovac (98 m). Među vrlo privlačne visove sjeverozapadnog dijela Dugog otoka spada Brdo zlata (236 m). Na nj se polazi iz

mjesta Dragove, gdje se ističe crkva sv. Leonarda iz 13. st. (obnovljena 1938.) S Brda zlata pruža se divan vidik na Zadarski arhipelag i masiv Velebita. Planinarski je najbolje označen sasvim zapadni dio Dugog otoka, tako u Božavi od hotela "Lavanda" vodi staza za brdo Gospe od Dumbovice (87 m), gdje se nalazi crkva iz 15. st., s lijepim vidicima na okolicu. Zatim je od hotela "Kadulja" označena staza prema svjetioniku Nediljica i crkvi sv. Nediljica iz 16. st., pa uz župnu crkvu sv. Nikole u kojoj se čuva gotičko raspelo velike umjetničke vrijednosti. Odatle se staza uspinje na bilo brda zvano Božavska kapelica (135 m), gdje je ploča s uklesanim križem na koju se polagao lijes s mrtvim tijelom. Vidici s Kapelice posebno su lijepi na Soline, uvalu Solišćicu, Sakarun, Veli Rat s velikim svjetionikom, te prema otocima Molat i Zverinac. Odozgo se staza spušta kroz Soline uz crkvu sv. Jakova (15. st.), prema uvali Sakarun (pradjedovska staza, vrlo ugodna za šetnju), pa sve do Svetionika iz 1849. g. i kapelice sv. Nikole u Velom Ratu. U blizini je zakonom zaštićena aleja crnog bora (duga oko 400 m) i izvrsna prilika za osvježenje u kristalno čistom moru. Na povratku treba navratiti u mjesto Verunić, posjetiti baroknu crkvu Gospe od Karmela (iz 1678. g.), te proći zavjetnu i planinarski

Zvono na Sv. Mihovilu (Ugljan)

Foto: Dr. I. Munjko

dobro označenu stazu do križa na brdu Straža (71 m) iznad Verunića. Time bi se zaokružio planinarski put po lijepom Dugom otoku. U doba Domovinskog rata (1993.), označen je otok Vir, jer se do njega moglo na ljetovanje preko otoka Paga. Krećemo od starohrvatskog grada Nina preko Privlake i Virskog mosta (380 m) i dodemo u mjesto Vir, gdje od mjesne crkve sv. Jurja vodi cesta uz mjesno groblje prema naselju Torovi; tu počinje staza prema visu Kozjak (112 m). S njega se lijepo vidi velik dio otoka Paga, masiv Velebita i ostali otoci Zadarskog arhipelaga. Treba spomenuti da je ne-

davno na otoku Ugljanu do izletišta i gradine Sveti Mihovil (13. st., na 250 m) asfaltiran put (4 km) i planinarski označena staza. U gradini, uz TV-odašiljač, postavljeno je zvono s natpisom "Mihael - tko je kao Bog" i "Kraljica Mira" (izlio Likum Šikić, Zagreb, 1997.).

Treba još reći, da je među Hrvatima na Zadarским otocima veliku kulturnu i sudbonosnu ulogu odigrala glagoljica od 15. stoljeća. Zadarsko otoče dalo je 2.372 glagoljaša, i da njih nije bilo, što bi ostalo od hrvatskog puka kroz četiri stoljeća mletačke vladavine?

TRAGOM RUDOLFA HABSBURŠKOG, 1887. GODINE Uz prvi objavljeni putopis o Osoršćici

VLATKO OŠTRIĆ, prof., Zagreb

Drag mi je Lošinj i njegova gora Osoršćica. Po njoj sam hodao i o njoj kojiput pisao. Obradovao me još jedan tekst o toj gori (J. Sokolić, Osoršćica - otočna planina osebujne povijesti; to je, dodajem, uvodni komentar za izvode iz putopisa "Turistički dani prijestolonasljednika"), u HP, 10/1998, 277-280. Čitajući izvorni tekst, rukopis prijevoda i objavljeni tekst, u mislima sam opet hodao tim krajem i uspoređivao. Odатле ove opaske.

1. Izvorni putopis ima dva dijela - "Auf den Monte Ossero" i "Nach Cherso". U HP su objavljeni samo izvodi iz prvog dijela, što žalim, jer je cjelina zanimljiva i dobro se čita. Zanimljiv je i drugi dio, o Cresu, s njegovim Vranskim jezerom.

2. U Rudolfovoj je pratinji bio A. Silberhuber (ne Silberhorn - HP, 277), predsjednik Austrijskog turističkog kluba i jedan od dvaju urednika klubskog lista. Može se prosuditi da je autor putopisa.

3. Rudolf Habsburški (1858 - 1889), sin cara i kralja Franje Josipa, poznat je široj publici po svojoj i danas popularnoj majci (carica Sissy), i po vlastitom tragičnom kraju života (samoubojstvo, zajedno s prijateljicom Marijom Vetscherom, u dvoru Mayerling), ali nije nezanimljiva ličnost u javnom i političkom životu Monarhije. Ovdje ga upoznajemo kao turistu-planinara upravo vojničke odlučnosti (to nije neobično - vojna naobrazba i visok čin su i njegova osobnog oblikovanja). Planinarski interes nije u njega izuzetan - otac i

majka su mu rado planinarili u Alpama.

4. Rudolf je za put morem odabrao torpedni brod "Adler" (u prijevodu "Orao"). Krivo sam pretpostavio, i jednom zgodom napisao, da je putovao jahtom. Torpeda, strašno oružje pomorskog ratovanja, izumljena su, dodajem, na jadranskoj obali i na njoj su najprije izrađivana (u Rijeci). Tada su još novo oružje, a torpednačke (torpiljarke) nova vrsta ratnog broda. Brod nije bio velik i vožnja, ususret valovima juga, nije ocijenjena kao udoban doživljaj. U ispuštenom dijelu taj je put zanimljivo opisan.

5. Na sjevernoj obali Lošinja (između gradića Osora i rta Osor) autor dobro uočava "uski kopneni jezik" Punte Zakolo. **Rt Kolo** (iza njega je uvala **Zakolo**) ima poseban oblik - liči na teniski reket. Istaknuta je pojedinost vidika na silazu hrptom od Televrine preko sedla Gredice do planinarske kuće Sv. Gaudenta. Kamena ograda na prevlaci Kola omogućavala je da rt bude, povremeno, prirodan obor za prikupljanje ovaca.

6. Uvala Radiboj ima oblik slova V. Ispred nje je more duboko 32 m a još ispred plažice u dnu uvale dovoljno je duboko za lađe. Zgodna je za uspon, jer od nje vodi nekoć dobra (danasa dosta zarašla) domaća staza (još sam hodao njome dok je bila krčena) koja se blizu nekadanjeg zaseoka Mali Tržić spaja sa širokom stazom Osor-sedlo Gredice (338 m) na hrptu Osoršćice.

Selo Tržić na istočnoj kosi Osoršćice (Bijela gora) bila je tada naseljeno, a donekle Osor i, mnogo više, Nerezine daleko naseljeniji, pa i zato domaći ljudi dočekuju Rudolfa već u Radiboju (i zatim na još dva mjesta).

Bilo bi zgodno očistiti i markirati stazu od Radiboga. Poslužila bi za uspon nakon plovidbe brodicom ili za silaz s gore na kupanje.

7. Na dva mesta spominje se pjevanje "narodne himne" (Volkshymne). Riječ je, dakako, o austrijskoj himni ("carevki"), u skladu sa statusom Lošinja koji je dio austrijske pokrajine (Land) Istra.

8. Eugen Gelcich (Jelčić, 1854-1915), nautički stručnjak i pisac nautičkih priručnika, na Osoršćici je, eto, prvi planinarski vodič. Izvidio je teren, dočekao goste u Radiboju i vodio ih na goru.

9. Prema opisu, "red pomoraca" (HP, 278) je dočekao Rudolfa na prijevoju Gredice, gdje je trebalo napustiti uhodanu stazu (skretala je na zapadno pobočje i njime vijugala sve do sedla Počivalice - 247 m; danas je nestala u makiji) i skrenuti lijevo, uz hrbat. Dodajem - nitko nije slutio (a ni danas se ne zna) da se na tom usponu prolazi i mimo pravijesne gradine.

10. Vrh (HP, 279) je Televrina (588 m). - Osoršćica nije "najviše uzdignuće iznad Kvarnera" (HP, 279). Na Cresu su viši vrhovi u sjevernom hrptu otoka, od sedla Križić do "glave otoka": Sis, 638 m, Gorice, 650 m, Orlinj, 601 m. Najmanje petina, možda i četvrtina odraslih Nerezinaca planinarila je tog dana do Televrine! - Lijep i razgledan vrh Sv. Mikul (Sv. Nikola, 557 m), južno, tada nije posjećen. Zato autor malo dalje kaže: "Sam otok Lošinj vidljiv je sa Osoršćice samo svojim sjevernim dijelom" (HP, 280). S Televrine na jug vidi se stvarno dio hrpta do crkvice Sv. Nikole (ona baš viri na rubu vidokruga), a tek od nje se otvara poznati i specifično prelijepi razgled južnog dijela Lošinja.

11. Sa Osoršćice se stvarno može vidjeti osamljeni Monte Conero (630 m) iznad Ancone ("brežuljci kraj Ancone", HP, 280) a ponekad sam mogao nazrijeti Abruzze, po prilici oko vrha Gran Sasso d'Italia. - U opisu vidika je i "ruševina nasuprot

Zadru" (HP, 280). U izvorniku je to "San Michele auf Giupana", tj. Sv. Mihovil na Ugljanu.

12. Zanimljiv je i odlomak o tradiciji štovanja Sv. Gaudenta. Osim zbog gospodarskih razloga (drva, ovce) Nerezinci su planinarili i do spilje Sv. Gaudenta (i, dodajem, do crkvice Sv. Nikole). Ona je u bespuću, planinari je mogu naći ako od hrpta Sv. Mikul-Televrina skrenu na istok. Planinari u Malom Lošinju namjeravaju markirati taj prilaz do spilje.

Mali ispravak o Gaudenciju: bio je samo osorski biskup (1018-1042); osorska i rapska biskupija ukinute su i spojene s krčkom tek 1828. godine.

13. I danas iznenaduje Rudolfov smjer silaza, jer je do podnožja trupa Osoršćice krševito i obrasio bespuće. Bio je to vojnički odlučno izabran smjer. Borova šuma je tada očito bila manja i rjeđa nego danas, a grmlje rjeđe, pa je teren bio težak, ali pregledniji.

"Nešto ugodniji predjeli" su polja niže Tržića. Odmah u podnožju bilo je staza. Vjerojatno su naišli na stazu koja od nerezinskog zaseoka Klarići prati podnožje trupa Osoršćice i spaja se sa spomenutom stazom Gredice - Osor (danas je prilično zarašla). Tako su planinari vidjeli tržićka "obradena polja, vinovu lozu i stabla maslina", ali su sam Tržić zaobišli spomenutim stazama.

14. Rudolfov uspon ostavo je traga: s njime započinje planinarstvo na Lošinju. U Nerezinama je osnovana podružnica Austrijskog turističkog kluba, "mornarska gostionica" na trgu Studenac postala je gostonica kluba, uz pomoć općine sagradena je 5,5 km duga staza iz Nerezina, kroz zaselak Kaštelani, do Sv. Mikula. Iz Velog Lošinja sagradena je staza na Kalvariju i Sv. Ivan (234 m). U knjizi Ambroza Haračića, 1905, Osoršćica je dobila stručni opis i vodič. - Taj je uspon jedna od početnih činjenica lošinske turističke povijesti (usp., npr., knjižicu J. Sokolića, Povijest turizma na Lošinju, Mali Lošinj, 1997, 14-15). Lošinski planinari su vrlo uspješno obilježili 110. obljetnicu Rudolfovog uspona (nađoh zapis o tome ovog ljeta u upisnoj knjizi planinarske kuće "Sv. Gaudent"). - Slika snimljena na vrhu (HP, 279 i 280) reproducirana je tada kao razglednica.

15. Prijevod je skraćen i u dijelu o Osoru. Izostali su zanimljivi opći dojmovi, odlomak o posjeti muzeju, zanimljiv, jer je ta muzejska zbirka imala burnu i žalosnu povijest. I danas se u nekadanoj gradskoj vijećnici nalazi mali muzej.

Rudolfov izlet ipak nije završio brigom da se ne prehladi u nekadanoj katedrali (u njoj se već niz godina održavaju "Osorske glazbene večeri"), već, može se prosuditi, doživljajem gradića čiji skroman izgled krije osobite ambijentalne i povijesne vrijednosti. Rekao bih da nije bio površan hodač. Može se prosuditi da je doživio Lošinj i Cres na sličan način kako ga doživljavaju suvremeni kulturološki zainteresirani planinarski i neplaninarski turisti.

INTERVIEW: EUGEN KUMIČIĆ

70 godina s planinama i 50 s HPD "Zagreb-Matica"

Omladinska sekcija HPD "Zagreb-Matica" započela je organizirati planinarske tribine na kojima ugošćuje istaknute planinare da bi govorili o svojim planinarskim doživljajima i životnim putevima. Već prvi susreti naišli su na veliko zanimanje planinara svih životnih dobi, jer se potvrdilo da jedni o drugima zapravo znamo veoma malo, iako se poznajemo i zajedno planinarimo godinama. Prvi gost bio je Eugen Kumičić, istaknuti član HPD "Zagreb-Matica". Dio razgovora koji je tom prilikom vođen objavljujemo ovdje budući da će biti zanimljiv i mnogo širem krugu planinara, te da Kumičićev, ni danas neprekinuti, 70-godišnji planinarski staž zасlužuje iskreno divljenje.

U knjizi "Hrvatsko planinarstvo" piše da planinarite od 1928. godine, dakle ravno 70 godina. Vodite li kakvu statistiku po kojoj biste mogli reći na koliko ste izleta bili i koliko ste dana proveli u planinama?

Te sam godine postao skaut, imao sam tada 12 godina. Svatko od nas morao je voditi dnevnik u koji su se bilježile razne skaутске zabilješke. Ove godine, 28. studenoga, ravno je 70 godina da sam zapisao svoj prvi izlet u jedan spomenar. Bio je to moj prvi izlet, na Sv. Jakob na Medvednici. Od tada redovito bilježim sve svoje izlete i sva svoja putovanja, pa danas, nakon 70 godina, pišem već 29. knjigu. Na temelju tih svojih putnih knjiga vodim dva registra. Jedan je samo za Medvednicu, i po njemu znam da sam na njoj bio preko 1600 puta. Drugi registar je za ostale planine, po abecedi; na primjer, T - Triglav, pa svi datumi kada sam tamo bio. Kada nema ništa zanimljivo na televiziji, ja i moja žena otvorimo neku od tih knjiga, pa se prisjetimo kako nam je krasno bilo. Preporučam vam da i sami bilježite svoje izlete, jer je prekrasno nakon puno godina pogledati te zabilješke i oživjeti uspomene.

Što vas je privuklo da odete u skaute i kako ste zapravo počeli zalaziti u prirodu i planine?

U skaute su me privukle njihove prekrasne uniforme, marame, njihovi šeširi, to što su oni imali sjekiricu, nož, lampu, šatore... Nisam dugo bio skaut, jer je ubrzo bilo zabranjeno, pa smo se mi daci dogovorili da se upišemo u "Križare" kako bismo ostali na kupu.

Vjerujem da sam svoju ljubav prema prirodi zadobio od svog djeda po majci, koji je bio šumarski inžinjer u Sarajevu. Tamo je Šumarska škola održavala tečajeve za lugare iz čitave Bosne, koje je moj djed vodio na ekskurzije po Trebeviću, Romaniji i okolicu Sarajeva. Ja sam svakog ljeta išao njemu na ferije i bio sam vrlo ponosan što smijem s njima ići po prirodi. On je pripovijedao o svakom od tih stabala i tako sam zavolio botaniku. Kad idete gradom i sretnete neku poznatu osobu, dragi vam je da je vidite; tako je meni drago kad idem po planini i vidim cvijet, da znam kako se zove, kako živi. To mi je veliko veselje, pa sam i danas član Društva prijatelja cvijeća i zelenila.

Možete li se prisjetiti nekih svojih pothvata i doživljaja iz tog razdoblja koji su po nečemu bili jedinstveni i nezaboravni?

Imao sam sreću da sam 1933. kao 17-godišnjak sudjelovao na jednoj ekspediciji na Durmitor. U toj su ekspediciji bili dr. Josip Poljak, dr. Radivoj Simonović, dr. Karlo Bošnjak, Dušan Jelkić koji je pratio dr. Simonovića - i ja. Sasvim slučajno sam se našao među njima, jer se moja obitelj poznavala s dr. Bošnjakom, koji je znao da ja planinarim, pa me pozvao. Imali smo pet konja, tri za stvari, dva za jahanje, tako da sam hodao samo sa svojim malim foto-aparatom "Kodakom". Dobio sam ga kada sam ispunio album sa sličicama koje su se dobivale uz Nestle čokolade. To je bio jedan od mojih najmilijih izleta, a i najduži; trajao je tri tjedna. Sjećam se da je dr. Poljak bio odjeven u odijelo od zelenog sukna, koje se meni toliko dopalo da su mi roditelji

Pozdnoj hlačišničkoj vremenu i u doba kada je planinarenje bilo uobičajeno, Eugen Kumičić je bio jedan od prvih u Hrvatskoj koji je počeo organizirati hlače. Uz Mirka Markulina, osnivača Speleološkog odsjeka u PDZ-u, i Juraja Kantocija, predsjednika PD Kunagora, Eugen Kumičić je bio jedan od prvih organizatora hlača u Hrvatskoj.

Eugen Kumičić 1982. g.

Desno prof. Mirko Markulin (1898-1984) osnivač Speleološkog odsjeka u PDZ, u pozadini pok. Juraj Kantoci (1914-1997), predsjednik PD Kunagora

Foto: Dr. Ž. Poljak

dali izraditi iste takve hlače. Godinama sam išao tako odjeven na izlete, dok su moji prijatelji išli u kratkim hlačama. Ja sam u svako doba godine išao u tim hlačama, pa makar je u njemu ljeti bilo vruće.

Dobro se sjećam i putovanja, kada smo moj prijatelj Zvonko Petruščak i ja krenuli na pješačenje od Zagreba do Kotora. Ja sam tada imao 15 godina. Dobili smo adrese preplatnika časopisa "Obitelj" i pisma s preporukama da nam pomognu svuda kamo dodemo. Do Banja Luke smo došli vlakom, a odatle smo pješačili 7 dana do Sarajeva. Bilo nam je jako lijepo, jednu noć smo spavali jednostavno uz cestu između Banja Luke i Jajca. U Sarajevu smo se dugo zadržali kod mog đeda, toliko da smo se ondje ulijenili, pa smo nastavili vlakom u Konjic, pa dalje, i tek nakon 7 tjedana stigli do Boke Kotorske.

Vaš drugi djed, po kojem ste dobili ime, bio je poznati književnik. Kako ste doživljavali njegova književna djela?

Vrlo teško. To su me često u školi pitali, a ja ni kriv ni dužan, jer sam se rodio 12 godina nakon njegove smrti. O njemu sam saznao prilično malo preko svoje bake. Od njega sam vjerojatno naslijedio ljubav za bilježenje svih svojih putovanja.

U početku još niste bili član planinarske organizacije. Kako ste ipak došli među planinare i ostali s njima tako dugo?

Istina, u početku nisam bio član nekog planinarskog društva i najviše sam planinario sam. U špediciji, gdje sam radio, tajnica mog direktora bila

je planinarka, a njezin dečko predsjednik Hrvatskog turističkog društva "Sljeme". Pridružio sam se jednom njihovom izletu na Triglav. Prije uspona, rano ujutro sljedećeg dana, u Aljaževom domu su za ona tri sata spavanja njima naplatili 5 dinara, a meni kao nečlanu 12 dinara. Bilo mi je krivo, pa sam se po povratku odmah učlanio u to društvo. Počeo sam ići s njima i ostao ondje sve do 1945., kada su sva društva ukinuta. Nakon rata, prva su oživjela tzv. fiskulturna društva, u kojima su osnovane planinarske sekcije. Mi smo bili u planinarskoj sekciji FD "Dinamo" do 1948. godine, dok nije dozvoljeno da se osnivaju i planinarska društva, po jedno u svakom gradu. Odmah smo se prigrili i ušli u novoosnovano PD "Zagreb". Već u drugoj godini PDZ je imao čak 19000 članova. Da bi se moglo raditi, osnovani su odsjeci, među njima i tzv. "Visokogorska sekcija". Budući da je već postojao Alpinistički odsjek, netko je zaključio da nema potrebe za dva slična odsjeka, pa su nas iznenada ukinuli. Nezadovoljni time, osnovali smo 7. veljače 1951. grupu "Goranin" i od tada imam čast biti pročelnik te grupe punih 47 godina.

Vaša je supruga članica HPD "Zagreb-Matica" od prvih dana, kao i vi. Kada i kako su se sreli vaši životni i planinarski putevi?

Upoznao sam je 1951 godine, kada sam već imao 40 godina. Ustvari, prvi put sam je susreo 10 godina prije, 1941., kada sam pred jedan službeni put morao od njemačkog putničkog ureda pribaviti

potvrdu da sam kupio nekih 20 maraka. Tu potvrdu izdala mi je jedna činovnica, a tek lani sam slučajno ustanovio da je to bila - moja buduća žena.

Zajedno planinarimo otkako smo se 1951. upoznali. Najprije smo išli na lagane izleze, do Kraljičinog zdenca ili Velikog dola - da joj ne omrzne planinarenje. Postupno smo išli na sve veće izlete i tako nam je planinarenje postalo zajednička strast.

Upoznali ste mnoga planinara i sklopili mnoga prijateljstva u planinama. Postoji li netko koga biste osobito istaknuli?

Da, sklopio sam u planinama niz prekrasnih prijateljstava. Na primjer, kada sam, još prije rata, dobio zaposlenje u Švicarskoj, planinar u sam puno po tamošnjim planinama. Na jednom izletu u Lihtenštajn, susretjem se slučajno s nekim čovjekom i mi zapodjenemo razgovor. Hodali smo dva sata skupa, a onda je svaki nastavio svojim smjerom. Razmijenili smo adrese i još se dugi niz godina dopisivali. S mnogim prijateljima još se i danas dopisujem.

Kroz 70 godina vašeg planinarskog djelovanja bilo je zasigurno i neugodnih iskustava. Očito vas ona nisu pokolebala u ljubavi prema planinarenju.

Govoreći o izletu na Durmitor, spomenuo sam Dušana Jelkića. Njega sam upoznao tada na Durmitoru i poslije ga više nisam vido. Nakon 7 dana potpune divljine došli smo u Žabljak. Bili smo tamo svega pola sata, kad dođu nama dva žandara i traže njega: "U ime kralja, uhapšeni ste." To je bio šok. Oni su nas danima tražili dok smo mi bili u planini. Morao je uprati ruksak na leđa i onako umoran ići s njima. Simonović je odmah poslao protestne brzozjave, a poslije su ga, koliko sam čuo, pustili.

Imao sam i slučajeva kada sam sam stradao. Evo,

baš na Durmitoru, 60 godina poslije išli smo kraj Crnog jezera, kad se iznenada spotaknem i otkoturam u jezero. Dobio sam mali potres mozga i poslije su me šivali. A već treći dan nastavio sam sa svojim "Goranim" put i - opet sam se spotaknuo i pao u neku rupu. Mislio sam da je tada gotovo s planinarenjem, ali ipak nije bilo tako. Inače, ozbiljnijih susreta sa zmijama i medvjedima nisam imao. Najviše se u planinama plašim gromova. Jednom prilikom, na planini Lazu u Julijskim Alpama, sjecam se da smo čak odbacili cepine kad je počelo sijevati, da bismo bili što dalje od metala. Tada se, naime, na svaki, pa i najlakši izlet u Alpe išlo sa cepinom. Sjećam se i jednog izleta na Kum, kada smo se strmo spuštali bez staze i puta, samo da ne budemo na hrptu.

Većina je izleta lijepa, no sigurno među njima ima i onih koji su bili "naj". Koji su vaši najljepši, najdraži izleti i koje su vaše "naj"-planine?

Za mene je svaki izlet lijep. Svakom bi pravom planinaru moralo biti jednakoj lijepo i na najmanjem brežuljku kao i na najtežem vrhuncu, jer je za uživanje potrebna, prije svega, ljubav prema planinarenju. Moj najviši vrh je Aiguille du Midi, dokle sam došao žičarom, ali jednakoj su mi dragi i svi izleti na Medvednicu ili u samoborski kraj. Desetak puta bio sam u Dolomitima i doživio prekrasne trenutke, no bilo je nezaboravnih trenutaka i ovdje, na Japetiću, Medvednici... Zapravo, bilo bi nepravedno istaknuti bilo koju planinu, da se druga planina ne "uvrijedi", jer sve su planine prekrasne za onoga tko od srca voli planinarenje.

Razgovor vodio: Ante Radonić
Pripremio: Alan Čaplar

SUSRET SA SVISCEM

Jedna od najneobičnijih životinja koje susrećemo na našim izletima u visoko gorje je maleni svizac (marmota marmota), pa mi dopustite da prije opisa svog susreta s njime iznesem neke podatke koji će potvrditi njegovu neobičnost.

Svizac u svom debelom poput meda žutom ili sivom krvnu, s hitrim šapicama, izgleda kao minija-

turni medvjed, iako uistinu spada među glodavce. Milijunima godina raširili su se svisci po čitavoj Europi, Aziji i Sjevernoj Americi. Već ih je u Plinije poznavao i zvao "mus alpinus" to jest alpski miš, pa je na retroromanskom i francuskom naziv "marmotte" u vezi s njemačkim "Murmeltier" zapravo brdski miš.

EUGEN KUMIĆ-GENČI, Zagreb

Svizac je najveći rekorder u spavanju, kako ga opisuje dr. Peracino iz nacionalnog parka Gran Paradiso koji se s drugim učenjacima potanko bavi tom životinjom.

Sedam mjeseci u godini leži svizac ukočen poput mrtvaca. Svake se godine u listopadu zavuku svisci u rupe, smotaju kao kugle i zapadnu u dubok san koji traje sve do travnja. Već za nekoliko dana spadne im tjelesna temperatura od 37 na svega 3 stupnja. Refleksi i osjećaji se polako gube, a i udarci srca postaju sve polaganiji. Od 80 udaraca u minuti spadnu na svega jedan. Jednako se tako smanjuje i disanje, pa spadne na jedan duboki udih svake tri minute. Mišići su tako ukočeni da se svica koji spava zimskim snom može kotrljati poput kugle a da ne trzne niti jednom dlačicom.

Protivno, po ljetu kada su budni, neobično su živahni i pokretljivi. Žive u kolonijama od nekoliko tuceta, najradije u Alpama ili stjenovitim krajevima do 3000 metara visine. Svaka "kolonija" zauzima nekih pola hektara prostora za pašu i označuje granice svog područja sekretom iz žlijezda na obrazima. Stranog svisca koji zaluta na tuđe područje istjeruju.

Svisci su ranoranioci i proviruju iz svojih rupa pri izlasku sunca. Uvjerivši se da nema opasnosti, počinju pasti travu, zelenje i cvijeće. Imaju četiri oštra zubića i lako kidaju biljke ili korijenje. Najviše vremena provedu sunčajući se i lijeno ležeći na kamenu ili se za igru svađaju međusobno i koturaju. Čim osjete bilo kakvu opasnost upozoravaju druge oštrim zvižducima i nestaju strelovito u svojim rupama. Štoviše, i druge alpske životinje čuvši njihove oštре zvižduke odmah su na oprezu ili pobegnu.

Ljeti je glavni posao svizaca da marljivom pašom dobiju što deblji sloj masti za zimu. Nažalost ih je u mnogim krajevima taj masni oklop skupo stajao. Ako svisci prožive oštreti zime visokog gorja bez poteškoća, ljudi misle da onda mora i njihova mast imati posebnu snagu. Radi toga se tisuće životinja diljem Europe poklalo, a iscijedena mast bila je hvaljena kao lijek protiv reume. Samo stroge naredbe o ograničenju lova očuvale su te životinje od istrebljenja.

Zimski stanovi svizaca prava su remek-djela zemljanih radova, s više prostorija: spavaonica za odrasle životinje smotane u klupku, za djeće prostorije i konačno posebne za stare životinje koje bi mogle smradom zagaditi zrak ako slučajno uginu za vrijeme zimskoga sna. Ako bi koja životinja ipak uginula, onda se - skoro nevjerojatno - probude os-

Susret sa sviscem

Foto: E. Kumičić

tale životinje, iznesu lešinu u za to posebnu komoricu za otpatke i legnu opet spavati.

A sada - valjda vas nisam previše zamorio opisom ovih dragih životinja - evo mog(našeg) susreta s njima.

Bilo je to jednog srpnja kada smo se, moja žena i ja, za vrijeme praznika vraćali nakon dobro prospavane noći u Oberwalderhuette (2973 m) prema planinarskoj kući Hofmannshuette (2438 m) i dalje po tako zvanom Promenadeweg prema hotelu na Franz-Josefs Hoehe, imajući stalno prekrasne poglede na zasnježeni Grossglockner.

Negdje iza Hofmannshuette - moram spomenuti da smo bili sami - idući polako i uživajući u krasnom sunčanom danu, gledali smo na strmom obroku ispod puta mnoge svisce koji su se sunčali. Često smo na raznim izletima vidjeli svisce, no uvijek prilično daleko, dok ih tu na Franz-Josefs Hoehe ima ne samo mnogo nego su i blizu, pa ih se može dobro promatrati. Inače ima na našoj cestici (Promenadeweg) mnogo izletnika i planinara, pa su se svisci naučili na prisutnost ljudi i ne boje se prići

na nekoliko metara. Usprkos tome što u pravilu jedu samo zelenje, naučili su se ovdje jesti i drugo, kao čokoladu, bombone, kruh i svašta što im prolaznici dobacuju.

Jedan podeblji svizac bio je neposredno pod putem. Ne znam jesmo li mu bili miroljubivi i simpatični, ili ga je što drugo natjeralo da nam se posve približi. Stali smo i ja sam bio vjerojatno više uzbuden nego mali svizac. Počeo sam pripravljati fotografski aparat koji mi je visio na prsima.

Svizac je došao tako blizu da smo ga mogli pogledati. Onda se uspravio na stražnje šapice kako to radi kad je na straži pred svojom rupom, no sada je to izgledalo kao kad dresirani pas traži hranu ili

pohvalu. Moja je žena na brzinu izvadila iz naprtnjače vrećicu s preostalih nekoliko keksa. Pružila je jedan "našem" svisu koji ga prihvatio svojim oštrim zubićima i čak malko zakrvario njene prste. Ja sam uspio fotografirati sve faze, a onda je valjda svizac uvidio da nema više i polako se vratio na strminu pod putem. Gledali smo za njim dok nije nestao u nekoj rupi. Još smo neko vrijeme ostali, ali se više nije pojavio a niti su drugi došli bliže. Krenuli smo prema hotelu prepričavajući doživljaj, a ja sam u sebi molio da slike dobro ispadnu. One su nam divna uspomena, a kako su to bili dijapositivi, prikazao sam ih mnogo puta prigodom predavanja o visokom gorju.

BUŠILICE U PENJAČKOM RAJU

Osvrt na tradicionalni izlet klasičnih penjača u stijeni Velikog Kozjaka i razmišljanja o alpinizmu

MARIJAN ČEPELAK, Palma de Mallorca

Malobrojna, ali uporna skupina klasičnih penjača penjala je i ovog ljeta u stijenama Velikog Kozjaka na Velebitu, već petu godinu uzastopno. Nažalost, ovaj put uz stalnu buku pneumatskih čekića i bušilica, te povremenih snažnih eksplozija mina koje su rastjerale i najupornije divokoze u okolini. *Kozjanska draga* - kako piše na geografskoj karti - mirna, skrivena dolina između Velikog i Malog Kozjaka postat će prohodna za automobile u oba smjera između V. Lubenovca i Štirovače sa svim negativnim posljedicama koje takva vrsta prometa uzrokuje. Ovaj slučaj nije nikakva rijetkost - sve više mehanizirani način sjeće i odvoza drva zahtijeva lakši pristup strojevima, što je osnovni razlog povećanja gustoće cestovne mreže na ovoj planini. Pogled na oborenja stabla i brazde gusjeničara uvijek izaziva negodovanje i zabrinutost ljubitelja prirode, bez obzira na racionalne zaključke o neizbjegnosti i potrebi ljudskih djelatnosti kojih su posljedica. Potiče na razmišljanje i budi želju da se te misli podijele s drugima.

Sva je sreća što ne živimo dovoljno dugo da

bismo mogli žaliti za divljom ljepotom Velebita iz vremena od prije više stoljeća, sada raskomadanoj i ograničenoj na male prostore između cesta i oko teško pristupačnih, stjenovitih vrhova. Planinari svakoga novog pokoljenja zatiču stanje prirode takvo kakvo jest toga časa u svom razvoju i ono se njima čini uvijek lijepo i vrijedno divljenja. Zatečeno stanje je polazna točka, a fotografije, filmovi i opisi prirode iz ranijih vremena, koje su načinili neki drugi ljudi, nisu njihov neposredan doživljaj i kao takvi ne mogu služiti za pravu usporedbu. Problem počinje kada se nakon nekog vremena lijepa sjećanja i prvotni dojmovi sukobe s novom stvarnošću, a ta je, nažalost, uvijek na uzlaznoj krivulji u smjeru osiromašenja prirode i nagrđivanja okoliša.

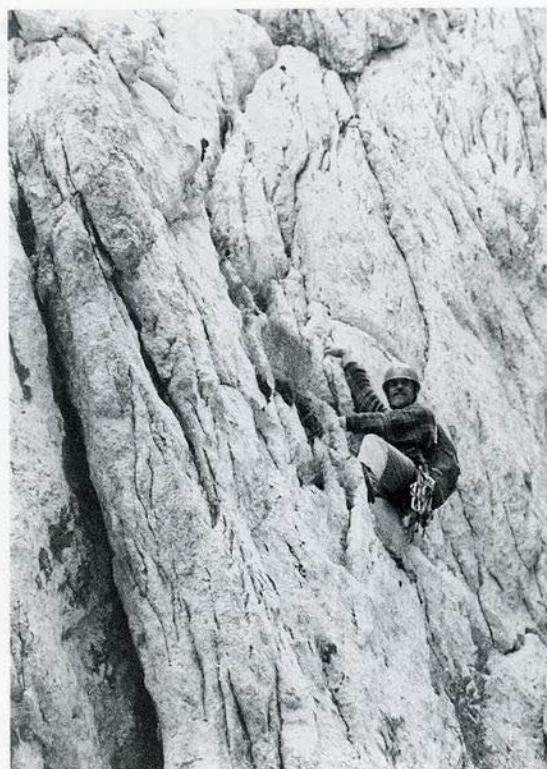
Dakle, ne ostaje nam drugo nego da poput divokoza i rijetkih medvjeda tražimo još skrivenije i teško pristupačne kutke ove prekrasne planine, da nastojimo u njima uživati uz što je moguće manje djelovanja koje ostavlja trajne tragove. Da bi za one koji dolaze iza nas priroda bila jednako tako spon-

tano lijepa, da bismo im omogućili poticaje i uzbudjenja, strepnje i ushite koji su hranili našu maštu, usmjeravali naša nastojanja i činili skladnijim naš odnos sa svijetom.

Klasičan način penjanja jedan je od takvih načina penjačeve prisutnosti bez vidljivog traga. Ta vrsta penjanja podrazumijeva rizik procjene vlastitih mogućnosti svakog penjača koji pri penjanju nastoji nikada ne doseći granicu pada. To je osnovna razlika u usporedbi s novijim sportskim penjanjem koje se, osim sportskim dvoranama i umjetnim stijenama, koristi i prirodnim prostorom, tj. stijenama, u kojima postavlja tzv. opremljene smjerove. Takvi smjerovi, najčešće kratki i vrlo teški, ne predstavljaju nikakav rizik kod pada penjača, koji se s razlogom može pouzdati u dobro zabijene ekspanzivne klinove (tzv. spitove) i slična pomagala za osiguranje. Zbog te sigurnosti koju omogućuju prethodno postavljena tehnička sredstva, sportski penjač može bezbroj puta pokušavati proći neki teški detalj, proučiti svaki pokret tijela potreban da se on svlada i tako dostići visoku razinu fizičke spremnosti i umijeća.

Ali ono što takvi smjerovi nemaju, to je psihička teškoća uzrokovana mogućnošću pada i visok rizik da taj pad bude s teškim posljedicama, ili čak smrtonosan. Sigurnost prethodno postavljenih spitova oslobada penjača straha i psihičke teškoće koju on izaziva, ali ga isto tako lišava uzbudjenja vezanog uz taj strah i oprez u provjeri svakog koraka i pokreta. A upravo to uzbudjenje predstavlja jedno od čari klasičnog odnosa penjača i stijene.

Pri klasičnom penjanju općenito, a osobito pri prvenstvenom usponu, penjač traži i odabire put u skladu sa svojim mogućnostima, istražuje stijenu u tijeku samog penjanja - stijenu poznatu izdaleka ili s fotografije, ali nepoznatu u svojim detaljima koji nerijetko predstavljaju razna iznenađenja i utječu na ishod uspona. Penjač pronalazi pukotine i odabire klinove i druga sredstva koja će u njih smjestiti i poslije izvaditi, a koja mu služe za vlastitu sigurnost, kao i za sigurnost onih koji s njim penju. Potrebno je strpljenje, vještina i iskustvo da bi se klin ili zaglavak postavio na pravom mjestu i njemu povjerila sigurnost jednog ili više života. A sve to pod težinom opreme i odgovornosti... Znati procijeniti svoje mogućnosti u svakom trenutku uspona, onu granicu neophodne sigurnosti koja se ne smije prijeći i koja ovisi istovremeno o mnogim faktorima - najveći je zahtjev klasičnog penjanja. Pored toga, takav pristup penjanju razvija u penjača sposobnost improvizacije, olakšava mu snalaženje i daje si-

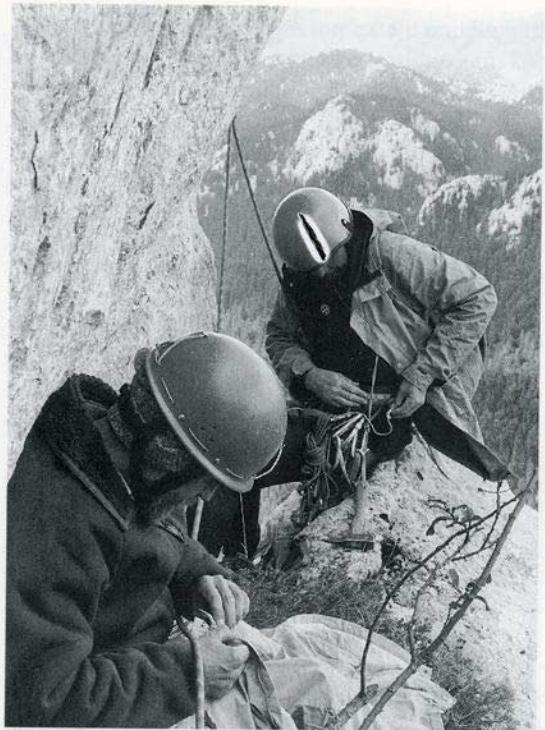
Vladimir Mesarić Dado prilikom prvenstvenog uspona u 3. dužini Štriginog smjera 30.8.1998.

Foto: M. Čepelak

gurnost u nepredviđenim okolnostima u planini u kojima se može zateći prilikom nevremena, skretanja s puta, pružanja pomoći drugima i sl.

Naprotiv, penjač koji pozna samo sportski način penjanja, premda izvrsno uvježban i sposoban za vrlo teške smjerove u dobro opremljenoj i sigurnoj stijeni, može se sukobiti s nesavladivom zaprekom u puno lakšoj stijeni, ako se tu nađe bez užeta, svoje penjačke opreme i sigurnih spitova, ako ga zateknu vremenske nepogode ili druge poteškoće u kojima treba sam tražiti put i rješenja. Poznati su takvi, naizgled neobjasnjenjivi i paradoksalni slučajevi.

Očito je da prilikom penjanja, osim fizičkih i tehničkih teškoća, postoje i one u vlastitoj svijesti. One su ponekad najveći problem, a mijenjaju se u skladu s okolnostima: nije isto penjati sam ili u društvu s prijateljem, s užetom ili bez njega, po poznatom ili nepoznatom smjeru, po mokroj i kršljivoj, ili suhoj i čvrstoj stijeni, lutati u stijeni ili

Vladimir Mesarić i Borislav Aleraj na 4. osiguravalištu Štriginog smjera 30.8.1998.

Foto: M. Čepelak

znati točno pravi put, imati svu potrebnu opremu ili ostati s jednim klinom usred stijene... To je kao penjati istovremeno još jednu stijenu iznutra, u vlastitoj svijesti, a da bi ona predstavljala što manju teškoću, potrebno je imati sva ta iskustva.

Koji će način odnosa sa stijenama pojedinac odbrije stvar je slobode izbora i ne može se propisati niti nametnuti pravilima. Etika penjača općenito, ako još uvijek ima neko značenje u novijim kretanjima alpinizma, podrazumijeva toleranciju i poštovanje prirode. A tolerancija znači ne samo uvažavati stavove drugih, nego i cijeniti i čuvati njihova djela. Poštovati prirodu znači - pored ostalih, puno složenijih elemenata odnosa - ne ostavljati tragove svoje djelatnosti. Nedopustivo je činiti preinake u postojećim smjerovima pretvarajući ih tako u nešto drugo. To znači da klasični smjerovi trebaju ostati takvi kakvi su zamišljeni i načinjeni. Postavljanje spitova radi sigurnosti, tzv. "opremanje", sasvim mijenja značaj smjera i stupanj teškoće koji pred-

stavlja. To je isto kao ugraditi prozore s aluminijskim okvirima u baroknu fasadu zgrade: uništava se ljepota i smisao tog djela u suštini.

A isto tako nasilna i nedopustiva bila bi intervencija klasičnih penjača u sportske smjerove opremljene spitovima, tj. vađenje i onesposobljavanje tih pomagala s ciljem da se popravi izgled stijene vraćajući ga u prvobitni, odnosno da se smjer podvrgne pravilima klasičnog načina penjana. Riječ je o sasvim prepostavljenom činu koji nikada nije izvršen, a služi samo za usporedbu s isto tako nasilnom i neopravdanom intervencijom u klasične smjerove koji su, naprotiv, već na više mesta provedeni. Kao primjer neka posluži Mosoraški smjer u Anića kuku - klasična "petica" iz 1957. godine, koja tim činom to prestaje biti, Velebitaški smjer ispenjan 1961., Klin 1966. i drugi. Paklenica je uvijek bila kao otvorena knjiga povijesti hrvatskog alpinizma - s kojim pravom i u čije ime netko briše tekst i trga pojedine stranice?! U jednom takvom sukobu mišljenja i oprečnih stavova najpravednija su kompromisna rješenja i obostrana snošljivost, a to znači sloboda izbora načina penjanja, a poštivanje svih već ispenjanih smjerova, kao i onih koji će se tek načiniti. U našim planinama postoji obilje mesta na kojima se može penjati, a osobito puno mogućnosti pruža se sportskim penjačima koji se zadovoljavaju s nižim i često na klasičan način nesavladivim stijenama. Nema baš nikakve potrebe "otimati" i preuređivati postojeće smjerove i na ovaj ili onaj način zaoštavati stavove i činiti nesklad u tim planinarskim aktivnostima koje u osnovi imaju zajedničke razloge i smisao. Svako pokoljenje donosi nešto svoje u tu djelatnost i lijepo je vidjeti na okupu (u stijeni) različite penjače, različite načine penjanja i različite smjerove. A kada penju zajedno, mogu stvoriti smjer poput onoga kojem su dali ime Generacijski sklad.

PLANINARSKO SKLONIŠTE U KOTARIМА

Najnoviji podaci o starom "Runolistovom" skloništu podno gore Plešivice

VLADIMIR JAGARIĆ, Zagreb

Zagrebački planinar i novinar Jakob Jakša Kopić, planinarima je poznat po Vodiču po Medvednici, a pamtimo ga i po njegovoj rubrici "Planinarske vijesti" publicirane prije desetak godina u "Vjesniku". Željko Poljak u "Našim planinama" (1990., br. 9-10) objavio je njegovu biografiju u kojoj je zabilježio podatke i iz njegove spisateljske djelatnosti. Podsjetimo se na neke od njih.

Od 1985. do 1990. godine objavio je u planinarskoj rubrici "Vjesnika" oko 1800 (!) raznih tada aktualnih planinarskih vijesti. U "Našim planinama", od 1976. do 1990. godine, publicirao je mnogo podataka iz starih časopisa i novina u rubrikama "Iz predratnih kronika" i "Prilozi bibliografiji planina i planinarstva." Na primjer, prelistavajući sve brojeve dnevnika "Obzor", od 1860. do 1944. godine, pronašao je oko 350 naslova s planinarskom tmaetikom.

Bio je to zaista mukotrpan, uporan i hvale vri-

Planinarsko sklonište H. P. D. »Runolište« u Samoborskom gorju. — U lijepom selu Kotari, koje se nalazi u Samoborskom gorju, pod vrhom Plješivice, a gdje je rasprostranjeno puteva za Okić, Plješivicu, Prekršje, te Samobor, društvo je dobio svoje sklonište. To sklonište je od velike potrebe, jer će se u njemu moći planinari opskrbljivati dobrom i jeftinom hranom te udobnim prenoćistem. Društvena soba ima četiri kreveta, a za nuždu može prenoćiti deset osoba. Kuća je vlasništvo g. Košćice posjednika i gostioničara, a nalazi se kraj same crkve sv. Leonarda. Prošle nedjelje je bilo društveno otvorenje tog novog skloništa te je tom prilikom na kući izvršen društveni znak. Prilazi do skloništa su ovi: 1. cestom do Ruda, te iz neke nove gostionice Stengla, lijevo kolnikom; još pola sata do sela Kotare. 2. iz Samobora preko Anindola uz piramidu te grebenom prema vrhu Plješivice. Ovaj put traje oko jedan i po sata hoda. Sklonište će biti pristupačno i za članove ostalih društava koji će se posjećuju Samoborsko gorje. HPD Runolist će doskora provesti i planinarske oznake puteva prema skloništu, što će biti svim izletnicima najsigurniji putokaz. (Novosti 29. V 1933)

Šezdeset godina stari natpis na skloništu
Foto: V. Jagarić

jedan, ali nadasve korisno obavljen posao u otkrivanju tajni iz planinarske prošlosti sakrivenih u starim novinama.

Evo i najnovije statistike. U "Glasu koncila" od 1993. do mj. listopada ove godine objavio je blizu 350 člančića iz povijesti hrvatskih kapela i crkava, pogotovo o onima pokraj kojih prolaze planinarske staze.

U rubrici "Iz predratnih kronika" tiskanih u "Našim planinama" u br. 5-6, 1978. godine zabilježio je Kopić vijest i o planinarskom skloništu "Runolist" u Samoborskom gorju koju je pronašao u zagrebačkim "Novostima" od 29. svibnja 1933. godine. Tekst je sljedeći:

Prema tome, pogrešno sam informirao čitatelje u članku Izlet do "sredine svijeta" (HP 1994., br. 9-10) zapisavši da u predratnim godišтima "Hrvatskog planinara" i poslije u "Našim planinama" ništa nije zabilježeno o planinarskom skloništu u Kotarima. Pogriješio sam i u datumu godine otvaranja skloništa. Eto, sada to ispravljam objavljivanjem navedenog novinskog zapisa. Uostalom, u pokušajima istraživanja već istraženoga uvijek ćemo nešto otkriti što je još neistraženo. Poznavanje prošlosti,

Nekadašnje Runolistovo
sklonište u Kotarima
Foto: V. Jagarić

priznavanje uspjeha, kao pogrešaka i propusta može biti samo od koristi.

Ugledni hrvatski planinar Eugen Kumičić-Genči pričao mi je jednom zgodom kako u svojim planinarskim dnevnicima ima zabilježene mnoge izlete po plešivičkim predjelima.* Tako je prije Drugog svjetskog rata prolazeći Kotarima često svraćao u crkvu sv. Leonarda i u nedaleko "Runolistovo sklonište". Prigodom jednoga takvog izleta (6. studenoga 1938.), zapis o izletu u svojem dnevniku dopunio je i trokutastim žigom na kojem piše: "Sklonište HPD Runolist sv. Leonard p. Plešivicom 400 m". Dakle, Planinarsko sklonište "Runolist" i crkva imali su svoj zajednički planinarski žig. "Runolistove" oznake još uvijek postoje na pročelju stare Koščićeve kuće u Kotarima; slova su, doduše, već prilično izbljedila. Trebalo bi ih posvježiti! Neka ovaj zapis ostane kao vjerodostojan dokument o postojanju planinarskog skloništa u Kotarima u razdoblju od 1933. do 1941. godine, odnosno, do

ratnih godina.

Nije nam poznato zašto su "runolistaši" napustili nakon rata ovo svoje sklonište kad ih nitko nije tjerao. Pita se to i Ladislav Laci Koščica ml. On namjerava staru kuću, svoju očevinu, obnoviti i u njoj otvoriti malu "selsku birtiju" u koju će moći kao nekada opet navraćati planinari na svom povratku s vrha Plešivice ili Okića. Prigodom ovoljetnog izleta u "Središte svijeta", obećao nam je Laci da će kod obnavljanja stare kuće "sačuvati ovaj povijesni natpis planinara".

Planinarski dnevničci Eugena Kumičića nisu "obični" dnevničci, već su to pričice iz planinarske povijesti. Vjerujemo da nema u Hrvatskoj planinara koji tako uporno i uredno bilježi već desetljećima svaki svoj izlet u Planinarski dnevnik. Ako ne vjerujete - provjerite! Genči će Vam s veseljem pokazati svoje dnevničke poredane na polici po godinama.

PLANINAR "NJEŽNI" KAO VETERAN EKOLOŠKOG RATA (uz humor na idućim stranicama)

Autor "Nježnoga" Ivica Bednjanec (Zagreb, 1.6.1934), grafičar i crtač stripova, u ranoj je mladosti kao član PD Grafičar s ljubavlji planinario hrvatskim gorjem. Diplomirao je na Višoj grafičkoj školi i kao profesor u njoj predavao zajedno s legendom hrvatskog alpinizma Slavkom Brezovečkim. Godine 1952. objavljuje prvi rad u listu "Petko". Vrlo brzo potpuno se posvećuje stripu i kao kućni autor u zagrebačkoj "Školskoj knjizi" surađuje do današnjih dana. Kasnih šezdesetih u "likovnoj" akciji s pejzažnom oblikovateljicom Mirom Wenzler-Halambek spašava od uništenja hrastovu park-šumu u zagrebačkom Tuškanu. Pustolovinu svojeg najpopularnijeg lika "Nježnog" objavio je u "Kerempuhu" 1975., a ostale planinarsko-alpinističke zgode i nezgode u knjizi "Nježni sport - satirička enciklopedija sporta u stripu" 1980. godine.

BRDO, BRIJEG, GORA, PLANINA

O suvremenoj morfološko-hipsometrijskoj ljestvici naziva za uzvisine i prijedlog za njezinu primjenu

Prof. dr. RATIMIR KALMETA, Rijeka

Vjerujem da i hrvatski planinari znaju da u suvremenome zemljopisnom jeziku kao grani hrvatskoga književnog jezika nemamo jedinstvenu, općeprihvaćenu ljestvicu morfološko-hipsometrijskih naziva za uzvisine na teritoriju Republike Hrvatske. Time mislim na pojmovne sadržaje naziva *brežuljak, brijeđ, brdo, gora, gorje i planina*. Glavni je uzrok takvoj pojavi u njihovoj istoznačnosti, istozvučnosti i apelativnosti (*apelativ* je imenica kojom označujemo sve predmete i pojave iste vrste). Pritom ne poštujemo jedno od temeljnih pravila u tvorbi i uporabi zemljopisnih naziva: **jedan pojam - jedan naziv!** Općenito u znanstvenome jeziku ne preporučujemo uporabu istoznačnica, što ne znači da ih pod svaku cijenu odbacujemo. To posebice ne činimo kad je riječ o terminima-tudicama koje znanstvenici prihvataju kao međunarodne termine. Naravno, takva pravila ponašanja ne vrijede za naš razgovorni jezik.

Najveću smetnju u ispravnome morfološko-hipsometrijskom priopćavanju poruka, tj. u njihovoj komunikaciji, je uporaba riječi *gora* i *planina* kao *istoznačnih* naziva. Teške su posljedice takvoga njihovog značenjskog međuodnosa, što pokazuju u nekoliko sljedećih primjera. Jedan naš pisac piše godine 1932.: "sve, što je u terenu prirodno: gore, jest gora (...) gorje, ali nije jedino planina, jer je planina samo čest gore." Nepojmljivo je da suradnik *Opće enciklopedije LZ-a*, Sv. 3-4/1977., Zagreb, može napisati za *gorje* nešto ovako: "Gorje, sistem mlađih ulančanih planina, npr. Dinaridi, Alpe." Riječ *gorje* je zbirna imenica od riječi *gora*, a umjesto srp. pridjeva "ulančanih" hrv. čemo reći /napisati "lančanih". Piscu izgleda nije jasno da naziv "gorje" možemo primijeniti i na stare, rasjedne ili gromadne *gore*! Pisac teksta ne zna da u geologiji i geomorfologiji moramo razlikovati *Dinaride* od *Dinarskoga planinskog sustava*. Naime, *Dinaridima* pripadaju i *Južne vapnenjačke Alpe*! Jednoime piscu hrvatskog rječnika nisu samo "gora" i "planina" istoznačni nazivi, već su mu takve i riječi "brđanin" i "gorštak". Neobično zvuči definicija po kojoj je *goranin* "onaj koji se organizirano

bavi planskim pošumljavanjem goleti". Dakle, *goranin* ne može biti osoba koja se bavi organizirano i planski uzgajanjem goveda, pataka i gusaka, seoskim turizmom itd. na nekoj našoj *gori*! (?). Suradnik *Enciklopedije Leksikografskog zavoda*, sv. 2/1967., sastavio je za pojam "gorja" (ne i za pojam "planine"!?) definiciju na sljedeće jezično loš način: "Gorje, veće uzvisine na površini Zemlje..." U ovome slučaju nije riječ o *veličini* uzvisine, već o *njezinoj visini*, pa je stoga morao posegnuti za pridjevom *visok, viši, najviši*, a ne za pridjevom *velik, veći, najveći*! U jednome rječniku hrvatskoga jezika nazivi *gorštak, brđanin i planinac* su istoznačni !(?). Vrhunac iznenadenja doživio sam nedavno, kad mi je jedan naš jezikoslovac pokušao dokazati da sam u zabludi kad nastojim razbiti istoznačnost naziva *gora i planina*. Evo kako je to on učinio: *planina* je "gora obrasla šumom", a ja sam mu na to postavio ovakvo pitanje: "... znači li to da 'čelava' gora nije planina?"

Zanimljivo je da ratarsko-stočarski žitelji panonskoga prostora poznaju samo uzvisinu *goru* (v. *Tablicu*!). Riječ *gora* im je bio i naziv za *šumu*, a i danas su tamo rasprostranjeni nazivi *vinogorje i rudogorje*! Naprotiv, nomadski i polunomadski stanovnici visokih dinarskih područja nalazili su temelj svome gospodarstvu na visokim pašnjacima, na tzv. *planama* (>*planina*). Od riječi *plana* razvile su se riječi *proplanak i planjava*, tj. *planinski* prostor na kojemu nema drveća ili ga ima vrlo malo. Hrvatski jezikoznanstvenik **Petar Skok** piše da je riječ *planina* "pastirski termin"! To je znao i **Petar Zoranić** koji je već godine 1569. tiskao *Planine*, prvi hrvatski izvorni pastoralno-putopisni roman u prozi i stihu (u njemu opisuje svoj uspon na *planine Velebit i Dinaru*.

Sa zadovoljstvom sam otkrio da je Šibenčanin **Faust Vrančić** u svome "Dikcionaru" (Rječniku pet najuglednijih europskih jezika, Mleci 1595., Pre-tisak Zagreb, 1971.) pribilježio i hrvatske nazive *halom* (brežuljak), *brdo, gora i planina*. To mi je dalo povoda da sastavim priloženu *Tablicu* u kojoj dajem odgovor na pitanje: zašto predlažem hrvats-

koj znanosti stanovitu promjenu sadašnje "službenе" ljestvice naziva za naše uzvisine?

do 200 m n.v.

Pod red. brojem 2., stupac (b), sporna je uporaba

Red. broj	Nazivi u suvremenome zemljopisnom jeziku	Faust Vrančić: "Dikcionar" /1595. god./ LATINE. ¹ DALMATICE. ¹	Riječi iz "Dikcionara" u obratu na hrvat. pravopis /V. Putanec/	Prijedlog morfološko-visinske ljestvice /R.K./	
/a/	/b/	/c/	/d/	/e/	/f/
1.	brežuljak /do 200 m/	Tumulus	Halom	halom <u>tumulus</u> /i mađ. <u>halom</u> , U <u>hal</u> mi= halom	brežuljak /do 200 m/
2.	brdo ili brijeg /od 200 do 500 m	cliuus/ collis	Bardo	brdo <u>clivus</u> / <u>collis</u> /U/	brdo /od 200 m do 500 m; niže i osamljeno br- do je brijeg
3. planina ili gora	niska gora ili planina /od 500 do 1000 m/	Mons	Gora	gora mons	gora ³ /od 500 do 1000 m/
	srednja gora ili planina /od 1000 do 2000 m/				planina ³ /od 1000 do 1400 m/
	visoka gora ili planina /više od 2000 m/	Alpes	Planine	planine alpes	planina ⁴ /više od 1400 m/

/Tablicu je sastavio R. K./

1 Hrvatske riječi (uvjetno "dalmatinske").

2 U = Ungari; Mađari su riječ *halom* prenijeli u svoj jezik.

3 Najviši vrh u Republici Hrvatskoj je Dinara (1831 m; uži smisao).

4 Skupina *gora* u Sjevernoj Hrvatskoj: Dilj g. (461), Moslavačka g. (487), Kostel-g. (581), Krndija g. (790), Kalnička g. (486), Požeška g. (618), Maceljska g. (686), Ravna g. (854), Lisina g. (863), Samoborska g. (879), Papuk g. (953), Psunj g. (984), Medvednica (1030) i Ivanščica g. (1059). Planina u Panonskoj ravnici nema!

Brojčane vrijednosti nadmorskih visina u m navedenih *gora* uzete su iz *Velikoga geografskog atlasa Jugoslavije*, Zagreb, 1987., SNL.

U Tablici pod red. brojem 1. gotovo da nema bitnih razlika u uporabi naziva *brežuljak* kao uzvisine do 200 m n.v. Jedino mogu upozoriti na "dalmatinsku" (čit. hrvatsku) riječ *halom* (=brežuljak) i na lat. riječ *tumulus* (=brežuljak, humak, grob, mogila). Dakle, prihvaćamo riječ **brežuljak** kao naziv za uzvisine

"istoznačnica" *brdo ili brijeg*. Znanstvenojezično (zemljopisno) je ispravnije tumačenje da je **brdo** naziv za uzvisinu od 200 do 500 m n.v. Riječ *brijeg* je naziv za niže i osamljeno **brdo** s jednim vrhom. U lat. jeziku to je riječ *clivus/collis* kojoj odgovara hrvatska riječ *bardo* (=brdo).

Najsloženija je uporaba naziva *gora ili planina*. Ponajprije je nerealna, jezično i zemljopisno neracionalna uporaba ovih dvaju naziva kao istoznačnica. Podjela na tri skupne *planina/gora* je zapravo oponašanje **germansko-jugoslavenske ljestvice naziva** koju nakon 80 godina treba iz hrvatskoga znanstvenog jezika odbaciti! Suvremena hrvatska znanost u Republici Hrvatskoj treba takvu morfološko-hipsometrijsku ljestvicu naziva za uzvisine koje se nalaze na teritoriju naše Države! Zanimljivo je da je Vrančić u svome "Dikcionaru" pribilježio riječi *gora* (*mons*) i *planine* (*alpes*) odvojeno jedne o drugih! To nije nikakav Vrančićev lapsus, već je svjesno istaknuta i značenjska (posredna) razlika

između pojmova *gore* i *planine*. Zanimljivo je da se riječ *planina* (a ne i *gora*) stavlja uz bok s lat. riječi *alpes*. Oronim *Alpe* i danas je u Europi pojam *najviših uzvisina* na našemu kontinentu. Naposljetku, uporaba riječi/naziva *planinac*, *planinka*, *planinar*, *planinarka*, *planinariti*, *planinarenje* i *planinarstvo* su u hrvatskome planinarstvu, a također u mnogim znanostima nezamjenljive riječi/nazivi! Stoga mislim da je moj **PRIJEDLOG** da odbacimo sadašnju ljestvicu naziva za uzvisine realan! Takvu ljestvicu (v. 3, (b)!) trebali bismo zamijeniti ljestvicom naziva pod red. brojem 3. (f). U njoj imamo **goru** (500 do 1000 m), **nisku planinu** (1000 do 1400 m) i **visoku planinu** (više od 1400 m). Hrvatski alpinist **Stanislav Gilić** je u svojoj studiji *Prilog toponimičkoj velebitskoj građi*, Senjski zbornik, 10/11-1984., pribilježio da su već Rimljani znali za *Alpes Dinaricae*, a **G. Cantelly** je godine 1686. na svome zemljovidu ispisao oronim *Velebit Alpes* (=planiina). Na mnogim suvremenim zemljovidima nalazimo i ove oronime: *Alpi Dinariche* (tal.), *Alpes Dinariques* (fr.), *Dinarische Alpen* (njem.), *Dinaric Alps* (engl.) i *Dinarskie Alpi* (rus.). Zanimljivo je da

su i srpski zemljopisci već poodavno značenjski razdvojili nazive *gora* i *planina*. Pozivanje nekih hrvatskih jezikoslovaca na *Akademijin rječnik, Rječnik MH-MS*, Zagreb-Novi Sad, 1967. i *Aničev Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb, 1991., na isto značnu uporabu naziva *gora* i *planina* u hrvatskome jeziku, jalov je posao! Toga je svjestan i naš prevoditelj engleskoga lika oronima *The Velebit Mountain* na hrvatski jezik kao *PLANINA VELEBIT*. To se zbilo 10. veljače 1978., kad je UNESCO svojom *Odlukom* proglašio **planinu Velebit** sastavnim dijelom tzv. *Biosfernih rezervata!*

Ako Danci u svojoj žudnji za uzvisinama od obična brežuljka stvaraju *Himmelbjerg* (147 m), u prijevodu na hrv. jezik "Nebeska planina", kao čistu morfološko-hipsometrijsku simboliku, Hrvati imaju mnogo više razloga da se dive i svojim **planinama!** Naposljetku, u čast i slavu naše Domovine Hrvatske, zapjevajmo našu nacionalnu himnu *Lijepa naša domovino!* Pritom nek' se čuje što glasnije (*forte*) **Mila, kuda si PLANINA!** (Da se ne bi netko zabunio i otpjevao - Mila, kuda si gora ili brda!!!)

"KROZ SAMOBORSKO GORJE" Četrdeseta obljetnica Kružnog planinarskog puta

ZDENKO KRISTIJAN, Samobor

HPD "Japetić" je ove godine proslavio 75. obljetnicu postojanja. Među raznolikim djelatnostima društva vidno mjesto zauzima predstavljanje Samoborskog gorja. Značajan je oblik toga djelovanja Kružni planinarski put "Kroz Samoborsko gorje" koji ove godine također obilježava svoj jubilej. Otvoren je prije četrdeset godina, 9. studenog 1958.

PD "Japetić" i PD "Dr. Maks Plotnikov" iz Samobora i "Željezničar" iz Zagreba dogovorili su 1958. godine osnivanje obilaznice (transverzale) po Samoborskem gorju. Tijekom godine marljivo su obnavljali postojeće markacije i trasirali nove puteve. Tako je markirana kružna trasa, koja počinje i završava u Samoboru, dužine oko 40 kilometara. Da planinar dokaže svoj dvodnevni obilazak, postavljeni su tada žigovi na 6 mjesta. Tiskana je knjižica - iskaznica, s kratkim opisom trase i skicom te

prostorom za utiskivanje žigova. Prve prigodne numerirane značke podijeljene su početkom 1959. godine. Planinari su obilaskom tog puta upoznali manje poznate predjele Samoborskog gorja. Iako je najviše posjetitelja bilo iz Zagreba, dolazili su planinari iz mnogih udaljenih mjeseta.

Godine 1978. obilaznica je temeljito obnovljena, dijelom je markirana nova trasa i tiskan novi dnevnik. U toj knjižici je uz prostor za žigove dodan opis kontrolnih točaka i trase sa dvobojsnom planinarskom kartom. Prvih tisuću dnevnika prodano je za pola godine, pa je 1979. tiskano drugo izdanje. U treće izdanje iz 1981. uvrštena je nova četverobojna grebenska karta. Od 1978. do 1983. je svake godine prodano preko tisuću dnevnika, a više od tristo planinara je na godinu završilo obilaznicu. Četvrti izdanje iz 1983. je izdano u rekordnih 5000 primjeraka i

dopunjeno novim podacima.

U petom izdanju iz 1990., koje je i danas u prodaji, uvrštena je Grgosova špilja kao deseta kontrolna točka, a može se obići umjesto Noršić Sela. Karta i dnevnik su uloženi u džep na koricama, što se pokazalo praktičnim. Već od 1992. god. u svaki dnevnik prilažemo PRILOG s novostima o našim domovima i markiranim putevima. Dvije stranice Priloga dopunjujemo više puta godišnje, pa sada dnevniku prilažemo 13. inačicu.

Od 1978. tiskano je 15000 dnevnika i to je jedina turistička publikacija u Samoboru koja se stalno prodavala posljednjih dvadeset godina. Zbog vodiča i karte zanimljiva je planinarima i izletnicima koji obilaze Samoborsko gorje, a nisu ljubitelji obilaznica.

Administraciju Kružnog puta vodio je od 1958. do 1978. Ivica Sudnik, a od 1979. do danas Zdenko Kristijan.

Svi koji su obišli zadane kontrolne točke dobili su spomen-značku. Od 1958. do studenog 1998. izdane su 5493 značke. Iz Hrvatske je bilo 3819 obilaznika (Zagreb: 2516 iz 38 PD, ostala mjesta: 1303 iz 63 PD), Slovenije 673, SRJ 401, BiH 194, Makedonije 9 i 4 iz USA. Ostali obilaznici, uglavnom iz Zagreba, nisu članovi u planinarskih društava. Broj obilaznika, koji su završili obilaznicu godišnje je varirao od 22 do 440.

Obilaznica neće više imati zadanu trasu, a oznaka "S" uz markacije postat će suvišna. Uz dosadašnje kontrolne točke predviđamo uvesti još neke nove, stoga molimo poznavatelje da nam predlože kontrolne točke (po mogućnosti iznad 500 m) i poboljšanja Kružnog puta.

Obilaznicu možete obići u bilo koje godišnje doba, jer su domovi otvoreni i preko zime. Obilazak je pogodan za obitelj s malom djecom kao i za organizirane društvene izlete. Put traje dva dana po 7 sati hoda ili u više kraćih

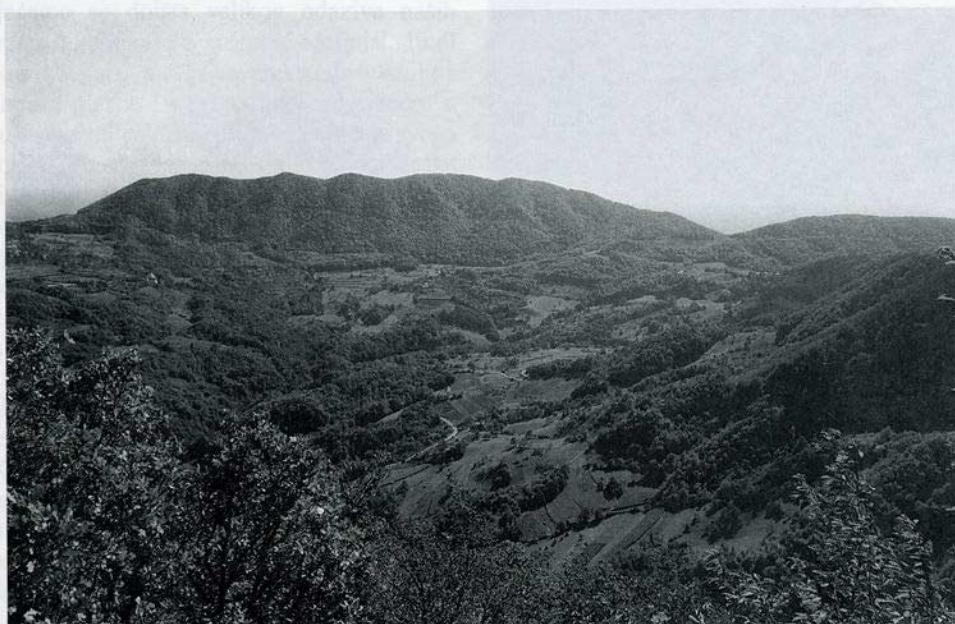
izleta. Radnim danom su domovi zatvoreni (osim Šoićeve kuće), ali skoro sve KT imaju rezervni žig koji je uvijek dostupan.

Naš Kružni put jedna je od najstarijih hrvatskih obilaznica, s najvećim brojem obilaznika. Redovit lokalni autobusni promet i dobre ceste olakšavaju pristup. Pet planinarskih domova i više drugih ugostiteljskih objekata te 160 km markiranih putova olakšavaju posjet. Putem se izmjenjuju šume, proplanci, livade, vinograd, sela i zaseoci, vidikovci i vrhovi. Ako želite upoznati Samoborsko gorje obidite naš Kružni put. Dnevnik Puta prodaju:

- HPS Zagreb, Kozarčeva 22, pon-petak od 9-13 h
- Samoborski muzej, Samobor, Livadićeva 7, utorak-petak 9-15, subotom i nedjeljom 9-13 h
- Frizerski salon Žarko Adamek, Samobor, Trg kralja Tomislava 1
- Planinarski dom pod Okićem, subotom i nedjeljom
- Pismene narudžbe: HPD "Japetić", 10430 Samobor, p.p. 31

- Telefonske narudžbe i informacije: Zdenko Kristijan 01/782-886 iza 16 h.
Deset planinarskih društava s najvećim brojem članova koji su obišli Put od 1958. do 1998. godine:

1. Zagreb-Matica 499
2. Željezničar-Zagreb 475
3. Japetić-Samobor 393
4. Sljeme-Zagreb 324
5. Kapela (R. Končar) - Zagreb 167
6. Grafičar-Zagreb 122
7. Velebit-Zagreb 116
8. Maribor-Matica, SLO 106
9. Zanatlija-Zagreb 101
10. Ljubljana-Matica, SLO 99

Pogled s Oštrega na Plešivicu

Foto: Z. Kristijan

15 GODINA DUBOVAČKOG PLANINARSKOG PUTA

MARINA ULEMEK, Karlovac

Dana 22. 10. 1998. navršava se petnaest godina kako su karlovački planinari Nada i Milan Dijačić i Ivan Pernar obilježili "Dubovački planinarski put" te tako omogućili planinarima da prožive ljepotu koja je nadahnjivala i Slavu Raškaj.

"Da, duša veli, tu je mjesto sveto!", napisao je August Šenoa zadivljen ljepotom Ozlja, polazišta DPP-a. Put dodiruje i samostan u Sveticama gdje je njegov prvi prior, jedan od najobrazovanijih ljudi tog vremena, Ivan Belostenec sastavio nenađmašen i čuven latinsko-hrvatski rječnik "Gazophylacium".

Bogatstvo cijelog tog kraja je velik broj starih voćnih sorti (jer je pitoma klima i to omogućila pavlinskim redovnicima iz Svetica, inače poznatim po poznavanju bilja i ljekarništvu), bujne šume bukve i kestena i vrh svega širok pogled na kupsku dolinu niže Karlovca.

Put je svečano otvoren na 60-godišnjicu postojanja Planinarskog društva "Dubovac" i 100-godišnjicu organiziranog planinarenja u Karlovcu. Na svečanom otvorenju u starom gradu Ozlju bilo se tada okupilo gotovo 250 planinara koji su svi prošli cijelu duljinu njegovih 28 kilometara. Do danas, put je prošlo preko tisuću planinara.

Tako su "Dubovčaci", obilježavajući obljetnicu, ponudili svojim sugrađanima i planinarima iz grada i

okolice čak dva izleta i druženje na izletištu "Kalvariji", jednoj od kontrolnih točaka DPP-a.

Prvi izlet je bio obilazak cijelog DPP-a. Prošlo ga je osam mlađih planinara Društva vođenih jednim od njegovih graditelja Ivanom Pernarom. Drugi je izlet bio kružni put od mjesta Mala Jelsa do crkve Sv. Križa, gdje su planinari mogli prisustvovati svetoj misi, te prema izletištu "Kalvariji". Na izletištu je priređen domjenak, prolaznicima cijelog puta su podijeljeni dnevnički i značke DPP-a, a potom su gospodin Milan Dijačić, graditelj puta i Željko Ivasić, prvi prolaznik puta i sadašnji predsjednik Društva, održali kraće projekcije dijapositiva. Bilo je to podsjećanje na svečano otvorenje i poziv na nove ture i putovanja kojih je u Hrvatskoj moguće bezbroj. Vrijeme je bilo posebno naklonjeno slavljenicima pa je prisutnih pedesetak zaljubljenika u prirodu dugo uživalo u druženju, uz vruće pečene kestene.

Planinari "Dubovca" poklanjaju ovu obljetnicu i izlete 16. listopadu, Svjetskom danu hodanja, te projektu karlovačkog gradskog poglavarstva "Karlovac - zdravi grad" u koji su već nekoliko godina uključeni svojom akcijom "Hodanjem k zdravlju". Zahvaljujemo poglavarstvu grada Karlovca i Turističkoj zajednici što su svojom pomoći i podrškom omogućili ovaj događaj te svim planinarima i prijateljima koji su došli uveličati našu svečanost.

Planinarsko izletište Kalvarija na Dubovačkom planinarskom putu

Foto: Dr. Ž. Poljak

PETNAEST GODINA PRIJATELJSTVA S CAI-TRICESIMO

KLAUDIO TAMMARO i IVICA RICHTER, Rijeka

Jednom je netko rekao da su prijatelji naše najveće bogatstvo. Ova se izreka svake godine ponovo potvrđuje kad se članovi PD Kamenjak sretnu sa svojim prijateljima iz planinarskog kluba CAI - Tricesimo. Ove se godine navršava petnaest godina od prvog susreta i potiče nas da se sjetimo sada već davne 1982. i 1983. godine, kada je sve to počelo.

U to doba "Kamenjak" je već imao uspostavljene međunarodne veze s različitim planinarskim i ekološkim organizacijama, kao i niz "bratimljenja" (kako se to tada zvalo) na području tadašnje države. Mnoga su planinarska društva dobro surađivala s našim društvom i često su se organizirali zajednički pohodi, ekspedicije i razne akcije..

Suradnja sa članovima CAI Tricesimo počela je stidljivo, na osnovi jednog poziva koji je svojim novim poznanicima u Italiji uputio naš zasluzni član Viktor Stipčić. Namjera je bila pokazati ljepote Hrvatske i skrenuti na to pozornost talijanskih planinara. S talijanske strane važnu je ulogu odigrao Ansil Carlo, poznati biciklist i planinar koji je pomogao organizaciju prvog susreta.

Sjećamo se doista velikog odaziva naših planinara prilikom prvog susreta. Stotinjak ljudi krenulo je iz Rijeke, a u Tricesimu su dočekani uz zvuke limene glazbe i s prigodnim programom u kojem su domaćini pokazali plesove i običaje svoga kraja. Poslije primanja kod tamošnjeg predsjednika općine i svečanog potpisivanja povelje o suradnji, planinari su krenuli na počinak, a drugo su jutro krenuli prema Alpama na uspon.

Sjedeće ljetu prijatelji iz Italije su posjetili Hrvatsku, a "Kamenjak" je uzvratio posjetom u mjesecu rujnu. Tijekom godina susreti i planinarski usponi su se zaredali. Mislimo da smo uspjeli u nakani da im pokažemo velik dio naše lijepo domovine (Velebit, Gorski kotar, Plitvice, Učka, Čićarija, Krka i Kornati, itd.), a za uzvrat mi smo bili mnogo puta u prilici da planinarimo u Karnijskim Alpama i Dolomitima. Prijateljstvo nije ostalo samo na službenim osnovama, razvile su se i privatne prijateljske veze, čak i brakovi. No nije nam ovdje namjera bilježiti sve naše lijepo uspomene i veze, već samo sa zadovoljstvom ustvrditi da za nas planinare ne

postoje granice i ograničenja, što dosadašnja povijest ovih susreta dokazuje.

Proteklih godina "Kamenjak" se trudio da proširi tu suradnju i pozvao da se priključe i druga talijanska i naša hrvatska planinarska društva. Tako su se na naš poziv uključili planinari "Kamenara" iz Šibenika, a ove su godine na susretu bili prisutni i predstavnici "Osoršice" sa Lošinja i "Malačke" iz Splita. Svi su oni bili ugodno izmenađeni gospodarstvom talijanskih domaćina i vrlo dobrom organizacijom i susreta i uspona. Ove je godine naš cilj bio Monte Verzegnisi u Karnijskim Alpama.

Na usponu prema Mont Verzegnisu

Vozeći se rano ujutro iz hotela u mjestu Amaro, sudionici uspona bili su usput upoznati s najzanimljivijim činjenicama o pokrajini u kojoj smo boravili. Sve to zahvaljujući spretnim vodičima i našim prevodiocima iz redova samih planinara.

Prošavši kroz Demonu i Venzolano, autobus i auto karavana zaputili su se planinskom cestom na Sella Chianzhiun, oko kojeg se odmah razvila rasprava kako se to ime treba pravilno izgovoriti. Uzalud su domaćini ponavljali na svom dijalektu ovo ime, svatko od nas je, lomeći jezik, to izgоварao drugačije.

Sa sedla smo po strmom putu kroz šumu krenuli na oko tisuću metara viši vrh. Put nije bio jednostavan, pa su se neki zaustavili poslije dva i pol sata u skloništima koja su očito sagrađena za pastirske potrebe. Ovo mjesto za odmor svakako bi pružilo ljepšu sliku da nije bilo zarobljeno gustom maglom i oblacima, pa su mnoge fotografije slabo zabilježile razdraganu atmosferu u kojoj je poslije napornog uspona napokon "slomljena" svaka jezična barijera. Najhrabriji i fizički najspremnniji ipak su se izdvajili i po lošem vremenu stigli na vrh za nekih sat vremena. Sve je prošlo u najboljem redu, a posebno će se pamtitи silazak kojim su nas domaćini vodili. Tako smo imali priliku razgledati neobičan visoko-planinski kamenolom crvenog granita koji je već desetljećima napušten. Nadaleko poznat crveni plemeniti kamen odvajan je od stijena primitivnom

mehanizacijom na visini od gotovo 1700 metara, a onda minijaturnom željeznicom i posebnom žičarom spuštan u dolinu. Sve oko kamenoloma djelovalo je potpuno nestvarno, poput divovske scenografije za nekakav holivudski western.

Prije povratka talijanski su nam domaćini priredili mali domjenak, na kojem su se još jednom razmijenile sve impresije s uspona, uz degustaciju tamošnjih kolača i desertnih vina. Razmijenjene su adrese, čuli su se prijedlozi i planovi za buduće susrete, a potom i zajednička pjesma. Nepoznavanje jezika nije nikoga smetalo, svi su se dobro sporazumjevali.

Kad je autobus krenuo prema domovini, svatko je od nas osjećao potrebu da se oduži za ovakvo gostoprimstvo i ponos da imamo za prijatelje te talijanske planinare.

Već sljedeće godine u ljeto bit će u prilici da im se službeno "odužimo". Sudeći prema onome što se čulo na povratku, nema bojazni da to neće biti na doličan način. Osim "službenog" susreta, sigurno će različitim kontakata biti i mnogo prije, a vjerljatno i poslije naših godišnjih sastanaka, a s tim i planinarskih uspona s obje strane naših granica. A to je i bila jedna od osnovnih namjera kad su naši prethodnici prije petnaest godina utirali put ovome zbilja primjernom prijateljstvu između planinara Tricesima i Rijeke.

NOVI PENJAČKI SMJEROVI U KOZJAKU

MARIJAN ČEPELAK, Palma de Mallorca

U ljetu 1998. g. ispenjani su neki novi smjerovi u Velikom Kozjaku na Velebitu, tako da je ukupan broj - što smjerova, što dužih ili kraćih varijanti - povećan na 33. Ova skupina stijena, u kojoj je započelo penjanje prije šest godina, predstavlja jedno od većih klasičnih penjališta u Hrvatskoj i primjerom pokazuje da je takav oblik alpinizma još uvijek aktualan. Mogućnosti za nove uspone nisu iscrpljene, pa se može očekivati da će se broj smjerova u idućih nekoliko godina udvostručiti. U ovom broju donosimo opis pet smjerova u SSI stijeni Velikog Kozjaka, Istočna skupina.

ŠTRIGIN SMJER

Prilaz. Od skloništa na V. Lubenovcu cestom prema Begovači oko 200 m, zatim d. šumskim putem (plave strelice) oko 500 m do mjesta gdje stari put prekriva nova cesta. Po cesti oko 200 m, zatim krenuti gore po padini s d. strane ceste slijedeći strelice i,

uspinjući se lagano lijevo, stići do podnožja stijene Središnje skupine. Nastaviti podnožjem l. do Istočne skupine (oko 30 min). Ulaž. Oko 20 m l. od ulaza u smjer Ponедjeljak, pokraj suhog debla smreke.

Opis. Po plitkom žlijebu između stijene i pošumljene padine koso

I. oko 20 m do velike smreke (I, II), pa dalje uz l. stranu stijene po lakom terenu na malu zaravan sa smrekama (I, osig.). Nastaviti po pošumljenoj padini l. od stijene još 1D bez teškoća do čistine u širokoj jaruzi (*Patuljkova poljana*, osig. kod debele smreke). L. do stijene, pa gore 6 m kroz uski žlijeb na mali oštri greben (III). Dalje l. u žlijeb (III+), pa gore, lagano l. Širokim žlijebom oko 15 m (IV-, IV, V, k.) dok s d. strane smjera ostaje uski kamen. Prečiti l. u nategu (V+) i gore 5 m (VI-) na greben (V, osig.) Po oštrom grebenu gore oko 15 m (V+, IV) i l. na travnatu policu pod prevjesnom stijenom grebena (III, osig.). Prečiti oko 15 m l. po vršnom vodoravnem rubu velike ljske (V, V+, drveni k.) do rupe u širokom kamenu (2 k., osig.). Plitkim kaminom gore oko 10 m (VI) u širokom pukotinom ispod prevjesne stijene koso d. još oko 5 m (VI) do plitke škrbine na grebenu (osig.). Desetak m koso dolje na suprotnu stranu grebena po širokoj rampi (I), zatim 5 m gore preko prevjesne stijene s pukotinom za l. nogu i dobrim hvalištima (V). Još desetak m prečiti d. po lakom terenu i dolje do jame s plavom oznakom SOV 14 gdje završava smjer.

Silaz. Desno u širokom škrbinu kojom završava velika jaruga i d. gore birajući najbolji put između stijena i klekovine sve do vrha V. Kozjaka (oko 15 min). Dalje markiranim putem do skloništa na V. Lubenovcu (30 min).

Visina stijene oko 150 m (3 dugе i 4 kratke dužine). Teškoća VI (I-VI). Ukupno vrijeme penjanja prvih penjača u napredovanju oko 6 sati. Prvi penjali Borislav Aleraj, Marijan Čepelak i Vladimir Mesarić (nije penjao 6. dužinu), 30. i 31. kolovoza 1998.

4V (VJEŠTIČJA VARIJANTA VJEŠTIH VERAČA)

Pristup. Kao za ostale smjerove u Istočnoj skupini, pa po Vuhvičinom smjeru 2,5 D.

Uz travnatoj jaruzi u Vuhvičinom smjeru, a desetak m nakon uskog žlijeba, u stijeni s d. strane smjera nalazi se izraziti okomiti kamen. Varijanta počinje par m l. od podnožja kamina. Opis. Po mjestimично prevjesnoj, ali dobro razvedenoj stijeni gore i lagano d. oko 15 m (V+, VI, IV) do velikog kamenja u kamenu. Kaminom oko 25 m do 5. osig. Štriginog smijera (III+, IV). Nastaviti po Štriginom smjeru.

Silaz kao za Štrigin smjer. Visina stijene 40 m.

Ocjena VI (III+, IV, V+). Vrijeme penjanja prvih penjača oko 1,5 sati. Prvi penjali Borislav Aleraj i Marijan Čepelak, 31. kolovoza 1998

TAJNOVITA STAZA

Pristup. Kao za ostale smjerove u Istočnoj skupini, zatim po Štriginom smjeru 1D.

Uz. S 1. osig. u Štriginom smjeru.

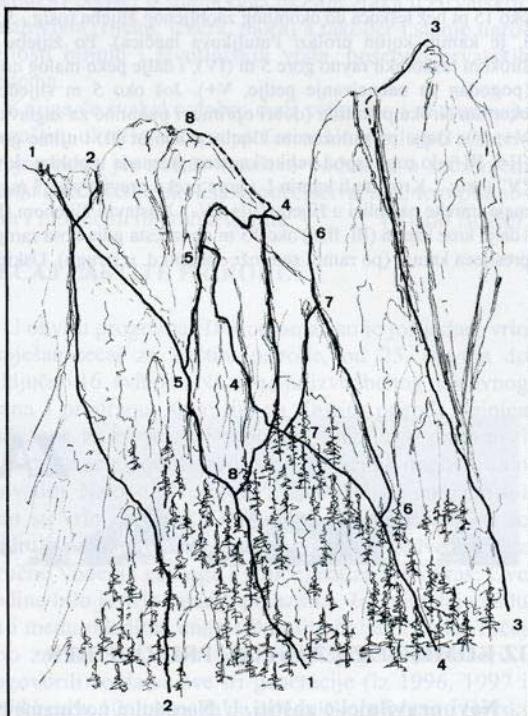
Opis. S osig. kod velike smreke krenuti d. uza stijenu po malom neizrazitom kosom žlijebu i njime 20 m do male suhe smreke (I-II). Nastaviti u istom smjeru još 20 m po nizu malih travnatih polica koje čine kosu rampu ispod velike prevjesne stijene (II+, III) do kamina što ga čini malo rebro prislonjeno na stijenu (osig.). Kroz kamen (II) do izlaza na vrh rebra (ljuske), i dalje u lakši teren (osig. na koje izlazi Patuljkova inaćica). Još 1D bez teškoća kroz jarugu s velikim gromadama stijena do velike škrbine d. od izlaza Štriginog smjera.

Silaz kao za Štrigin smjer. Visina stijene oko 80 m (3D). Ocjena I-II (detalji III). Vrijeme penjanja prvog penjača 45 min. Prvi penjao Marijan Čepelak, 1. rujna 1998.

Napomena. Gornji dio smjera prošao je V. Mesarić prije više godina u jednom pokušaju silaza kroz jarugu. Inače, tim putem često prolaze divokozе.

PATULJKOVA INAĆICA

Pristup. Kao za ostale smjerove u Istočnoj skupini. Po Štriginom

Dio Istočne skupine SSI stijene Velikog Kozjaka s ucrtanim perjačkim smjerovima: 1 Vuhvičin smjer, 2 Vješturkov smjer, 3 Ponedjeljak, 4 Štrigin smjer, 5 Vještičja varijanta vještih verača (4 V), 6 Tajnovita staza, 7 Patuljkova inaćica, 8 Štrigica

smjeru 2D.

Uz. S 2. osig. Štriginog smjera, kod velike smreke.

Opis. Po kosoj zatravljenoj padini jaruge (*Patuljkova poljana*) bez teškoća do stijene s izrazitim uskim kamonom. Kamonom ravno gore preko uglavljenog kamena (III) i dalje po kamenu, sada obraslo u mahovinu koja često skriva dobre oprimke (III, III+). Veliku kamenu gromadu zaglavljenu u vrhu kamina obići s d. strane (III-, II+) i tako izići na policu na vrhu velike ljske (rebra) kojom prolazi smjer Tajnovita staza. Nastaviti po tom smjeru do izlaza iz jaruge.

Silaz kao za smjer Tajnovita staze. Visina stijene 35 m (1 D). Ocjena III (detalji III+). Vrijeme penjanja prvog penjača 30 min. Prvi penjao Marijan Čepelak, 1. rujna 1998.

ŠTRIGICA

Pristup. Kao za ostale smjerove u Istočnoj skupini. Po Vuhvičinom smjeru 1,5 D.

Uz. Na mjestu gdje Vuhvičin smjer skreće l. prema žlijebu.

Opis. Ravno gore i lagano d. po neizrazitom žlijebu oko 10 m (I-II) do stjenovitog praga i preko njega (II+) na kosinu. Još oko 8 m po lakom terenu (I), križati Štrigin smjer u visini 2. osig. kod

velike smreke i nastaviti po travnatoj padini (*Patuljkova poljana*) oko 15 m bez teškoća do okomitog zaobljenog žlijeba (osig., 5 m l. je kamin kojim prolazi Patuljkova inačica). Po žlijebu u širokom raskoraku ravno gore 5 m (IV), i dalje peko malog nosa (pogodan za nabacivanje petlje, V+). Još oko 5 m slijedeći okomiti široku pukotinu (dobri oprimci i pukotine za zaglavke, V+, V). Dalje po položenom žlijebu u kamin (II) i njime gore (II+, III-) do rupe ispod velike kamene gromade u obliku slova "V" (osig.). Kroz mali kamin l. i gore preko previsa oko 7 m do male smreke na polici u žlijebu (III+, IV-). Nastaviti žlijebom (II) i dalje kroz kamin (III, III+) oko 15 m do mjesta gdje kosa rampa presijeca kamin (po rampi se može spustiti d. u jarugu). Uskim

kaminom ravno gore (III-) oko 8 m do police u zadnjoj dužini Štriginog smjera (osig.). Malo d. i gore na široko neizrazito rebro (III), pa po kosoj ploči l. od jame s oznakom SOV 14 do klekotine (II, III, III+). Kroz klekotinu gore i po razvedenoj stijeni do vrha male glavice (II, I).

Silaz. Lijevo u malu škrbinu i dalje po stijeni obrasloj klekotinom i. od jame do široke škrbine na koju izlaze Štrigin smjer i Tajnovita staza (5-10 min). Dalje prema opisu za Štrigin smjer. Visina stijene oko 120 m (4 D). Ocjena V (I-V, detalj V+). Vrijeme penjanja prvog penjača 4 sata. Prvi penjač Marijan Čepelak, 2. rujna 1998.

ZAŠTITA PRIRODE

IZ KOMISIJE ZA ZAŠITU PRIRODE HPS

Novi pravilnici o zaštiti. U Narodnim novinama br. 76/98 od 29. svibnja 1998. objavljeni su novi propisi o zaštiti nekih životinjskih vrsta i gljiva i to pravilnici o zaštiti pijavica, o zaštiti vodozemaca, o zaštiti gljiva, o zaštiti riječnih rakova i o zaštiti kopnenih puževa. Komisija za zaštitu prirode (KZP) HPS poziva planinare i ljubitelje prirode koji sabiru gljive i puževe prilikom svojih izleta u planinama, da se pridržavaju ovih propisa, jer je to u interesu očuvanja ljepote i vrijednosti naših planina.

Medvjed i čovjek. Iz članka "U Gorskem kotaru ima oko 120 medvjeda" (Goranski novi list, listopad 1998) saznali smo da se na Okruglom stolu "Medvjed i čovjek" (Delnice, rujan 1998) govorilo o ugroženosti medvjeda u planinama. U Gorskem kotaru ima oko 120 medvjeda, a u Hrvatskoj ih ima oko 400. Medvjed je najvredniji stanovnik naše planinske faune. Zanimljivo je da ih više strada u prometnim nezgodama i na divljim deponijama za smeće (medvjed je svežder) nego od lova. KZP poziva sve planinare i ljubitelje prirode da se uključe u akciju spašavanja medvjeda.

Pošumljavanje Gorskog kotara. Poznato je da je KZP HPS u 1998. g. pokrenula regionalnu akciju Zaštita šuma i održivi razvoj Gorskog kotara, koja je održana u suradnji s planinarskim društvima Gorskog kotara. Gorski kotar je najznačajnije brdsko-planinsko područje od interesa za zaštitu prirode i održivi razvoj u Hrvatskoj. U toj akciji pošumljavanja je u listopadu zasadeno je 30.000 sadnica uz potporu švedske firme TETRA PAK, kao generalnog sponzora, i Uprave šuma Delnice. Akciju su provodili HPS (KZP i planinarska društva gorskog kotara) i Hrvatsko šumarsko društvo, podružnica Delnice,

u suradnji s drugim NVO (lovačkim i ekološkim društvima Gorskog kotara).

Rasprave o zbrinjavanju radioaktivnog otpada.

Dana 17. listopada u Sisku je u organizaciji KZP HPS i HPD Sisak održan Otvoreni sastanak planinara Županije sisacko-moslavačke o zbrinjavanju radioaktivnog otpada (RAO) u gorju sjeverne Hrvatske (Moslavačkoj i Trgovskoj gori). Uvodno izlaganje dao je mr. Antun Schaller iz Agencije za posebni otpad. Prije je o istoj temi raspravljao na sastanku planinara i ekologa u Kutini.

Za učinkovitu zaštitu parkova prirode. KZP HPS je na svom sastanku 23. listopada razmotrila prijedloge za učinkovitiju zaštitu parkova prirode u nas. DUZPO Zagreb je pripremio prijedlog za Hrvatski Državni Sabor da se u paketu zaštite kao parkovi prirode Samoborsko gorje i Žumberak, Učka, Ravna gora i Macelj. KZP se pridružuje ovoj inicijativi. Radi učinkovitije zaštite, svi parkovi prirode su dobili ili će dobiti posebne uprave.

Dan zaštite planinske prirode u Hrvatskoj 1999. KZP HPS na svom sastanku od 23. listopada usvojila je prijedlog da se Dan zaštite planinske prirode u Hrvatskoj, 5. lipnja 1999., obilježi motom "Parkovi prirode koji znače život". Preporuča se planinarskim društvima da tim povodom planiraju izlete u postojeće i buduće parkove prirode po regijama. Njihov ćemo plan objaviti naknadno. Središnja manifestacija tim povodom bit će "Sisak - Lonjsko polje '99" 5. i 6. lipnja 1999. u organizaciji KZP HPS i HPD SISAK.

(I. S.)

STANJE OKOLIŠA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Državna uprava za zaštitu prirode i okoliša (DUZPO) izdala je početkom 1998. Izvješće tiskano u obliku knjige i uputila ga Zastupničkom domu Hrvatskog državnog

sabora na raspravu i usvajanje. Nakon rasprave na 31. sjednici održanoj 22. svibnja 1998. Izvješće je prihváćeno. Glavni urednik Izvješća je dr. Ante Kutle, ravnatelj DUZPO, a autori su djelatnici DUZPO i vanjski suradnici. Knjiga ima 406 stranica zajedno s prilozima (kartama, tabelama, dijagramima) i tvrde korice veličine 17x24 cm.

Sadržaj je podijeljen u nekoliko poglavlja. U uvodu je iznijet pregled dosadašnjeg izvješćivanja o stanju okoliša u Hrvatskoj a prikazani su i osnovni podaci o Republici Hrvatskoj. Stanju okoliša posvećana je polovica knjige i taj najzanimljiviji dio podijeljen je u više cjelina koje obrađuju stanje atmosfere, pedosfere, hidrosfere i biosfere. U sljedećem poglavljtu obrađeni su pritisci na okoliš, odnosno faktori koji utječu na onečišćenje okoliša, a u zadnjem poglavljtu obrađene su metode i načini na koje se društvo bori za očuvanje okoliša od onečišćenja. Na kraju je objavljen pojmovnik, mjerne jedinice, popis simbola i popis autora.

Planinari će svakako veći interes pokazati za odlomak o krasu u poglavljju Pedosfera, jer ga je obradio speleološki instruktor i ekolog Juraj Posarić, dipl. ing. kemije, djelatnik DUZPO, koristeći se podacima svojih kolega speleologa Mladena Kuhte, Branka Jalžića, Mladena Garašića i Vlade Božića. Tu su obrađeni krajobrazna i biološka raznolikost krasa, kraško podzemlje, utjecaj čovjeka na kras, onečišćenje krasa, mjere zaštite krasa kao i posljedice rata na krasu.

Svoje priloge dali su i drugi planinari i speleolozi, npr. Boris Vrbek o stanju onečišćenja tla, te Vlado Lindić i Matija Franjković o biološkoj raznolikosti. Zanimljivi su

također i podaci o stanju onečišćenja zraka u Hrvatskoj, naših voda (rijeka, jezera, mora) a također i stanje ugroženosti biljnih i životinjskih vrsta, posebno hrvatskih endema.

Knjiga će svakako dobro doći svima koji se zanimaju za zaštitu okoliša bilo po profesionalnoj bilo po amaterskoj osnovi, jer sadrži mnoštvo podataka o sadašnjem stanju onečišćenja okoliša, o onečišćivačima, te o potrebnim i mogućim mjerama zaštite. (Vlado Božić)

TEČAJ ZAŠTITE PRIRODE

U okviru programa HPS organiziran je još jedan, vrlo uspješan tečaj za Zaštitu prirode, od 25. travnja do zaključno 16. svibnja. Na temelju izvedbenog nastavnog plana i programa Komisije za Zaštitu prirode, tajnica zadužena za obrazovni program izradila je program i satnicu te se u koordinaciji s predavačima dogovorila o provedbi. Na ove se tečajeve uvijek javljaju entuzijasti i zato su vrlo uspješni. Obogaćeni su i gostima koji se pridruže našoj terenskoj nastavi po našoj Medvednici, uz stručno vodenje geologa i stručnjaka za krš i kras. Ove godine bilo je vrlo mlađih polaznika, što nam daje nadu da i među mlađima ima velikih ljubitelja prirode. Tečaj smo završili posjetom Grgosovoj špilji u Samoboru i dogovorili se da se sve tri generacije (iz 1996, 1997 i 1998.) nadu 10. listopada na zajedničkom izletu u Gorski kotar. Na proljeće planiramo novi tečaj.

(Vjekoslava Budor, prof.)

Polaznici tečaja za zaštitu prirode

Foto: V. Budor

TKO JE TKO U HRVATSKOM PLANINARSTVU

VOJKO ČELIGOJ

Prvi put u ovoj rubrici predstavljamo jednog "stranca". Vojko Čeligoj nije naš član, ali je za hrvatsko planinarstvo učinio više nego mnogi naši dugogodišnji članovi koji misle da su samim članstvom stekli neke zasluge. Vojko je po narodnosti Slovenac, po struci pedagog, stanovnik je Ilirske Bistrice, a član je PD Ilirska Bistrica ravno 30 godina. I to ne običan član, nego njegova duša i motorna snaga. Bio mu je tajnik (1960-1985), i predsjednik (1985-1994), a sada je voditelj njegove kulturno-propagandne komisije.

Rodio se 19. srpnja 1938. na Topolcu kod Ilirske Bistrice, 1963. je diplomirao na Višoj pedagoškoj školi u Ljubljani, bio je nastavnik najprije u Pivki, zatim u Ilir. Bistrici, a od 1997. je umirovljenik. Godine 1971. je položio ispit za instruktora planinarskog odgoja i tome se zadatku zdušno posvetio. Tako je već 1969. u društvu osnovao Omladinski odsjek sa sekcijama u svim školama

u općini, kroz koje je prošlo 1200 (!) mladih članova; 1972. je djelatnost proširio i na predškolski uzrast (još su u sjećanju njegovi Cicibani planirani, danas već odrasli ljudi); od 1987. organizira godišnji likovni extempore za mlade planinare; kroz njegovih 45 planinarskih škola prošlo je više od tisuću članova; njegovi godišnji Susreti mladih planinara traju već 25 godina; mlađi iz njegovog društva redovno sudjeluju na državnom natjecanju "Mladina in gore". Upravo je nevjerljatna brojka od 50 tisuća planinara koji su u posljednjih 20 godina bili na njegovim Zimskim usponima na Snežnik. One od nas koji smo sudjelovali, duboko se dojmila vrhunska organizacija toga masovnog uspona. Treba tome pribrojiti i 30 ljetnih uspona, pa 40 Prvomajskih susreta na Kozluku, 30 planinarskih društvenih večeri, brigu o četiri planinarska objekta, bogatu publicističku djelatnost, istraživanje planinarske povijesti, povezivanje planinarstva s filatelijom (35 prigodnih maraka) i još mnogo toga drugoga. No već i ovo što smo naveli bez sumnje prelazi mogućnosti jednoga ljudskog vijeka. Stoga nije ni čudno što je taj planinarski velikan dobio nebrojena priznanja, pa tako Zlatni znak PSZ i PSJ, Plaketu PSZ i 1996. Povelju časti PSZ za životno djelo. Svemu tome treba još dodati ono zbog čega se i mi moramo od srca pridružiti čestitkama za Čeligojev šezdeseti rodendan, a to je njegova dugogodišnja, uporna i sustavna suradnja s hrvatskim planinarkama. Nije riječ samo o njegovu sudjelovanju u ustavstavi Planinarskog puta prijateljstva "Snežnik - Snježnik" 1975., puta Ljubljana - Rijeka 1976. godine, i puta E-6 koji je doveo u Hrvatsku, nego o trajnoj, nesobičnoj i

IX. likovni ex tempore na Snežniku 19.9.1997.

besprimjerenoj suradnji koju nije mogao prekinuti ni nedavni rat. Dapače, rat ga je ponukao da pomogne našim stradalnicima skupljanjem humanitarne pomoći, a u tome ga nije nimalo omela ni uspostava međudržavne granice. Godine 1992. ugostio je na Snežniku djecu iz Osijeka.

Njegova suradnja s našim planinarskim društvima započela je davno, na susretima HPS i PZS, pa s PD Vihor i PD Sokolovac, zatim se nastavila sa svim društvima u Rijeci i Opatiji, s Glasom Istre u Puli, Višnjevicom iz Ravne Gore, Željezničarom iz Zagreba, Osoršćicom iz M. Lošinja, čak i s HPD Prenj iz Mostara. Spomenimo i čin bratimljenja njegovog društva s riječkim Kamenjakom, čemu je on kumovao kao predsjednik, te dobrovoljni rad na gradnji ili održavanju naših domova.

Listajući stara godišta našeg časopisa često ćemo naići na Čeligojevo ime u vijestima o međudržavnoj suradnji što ju je on potaknuo, i sam nas o tome izvještavao, o izletima što ih je vodio u hrvatske planine, o likovnim extempore "Snežnik" na koja je uvijek pozivao male planinare ih hrvatskih škola itd. Moramo pošteno priznati da nismo uspijevali s Čeligojem se ravноправno natjecati u društvenosti i solidarnosti. Istina je da smo mu već 1981. odali priznanje Srebrnim znakom našega Saveza, no zar nije 60. godišnjica njegova plodnog života dobra

Devedeset mladih slovenskih planinara na Učki
Foto: V. Čeligoj

prigoda da mu, osim čestitkom, pokažemo i Zlatnim znakom koliko cijenimo njegovo besprimjerno prijateljstvo?
Željko Poljak

PLANINARSTVO U TISKU

TURISTIČKE KARTE SAMOBORA

Turistička zajednica grada Samobora izdala je novu kartu u srpnju 1998. god. Na prednjoj strani je Turistički plan grada Samobora, a na poledini je Turistička karta grada Samobora, 1:38000. Obuhvaća Samoborsko gorje s planinarskim domovima i markiranim stazama. Unešeni su i nedavno markirani putevi: Noršić Selo - Žumberačko Eko-selo - Kravljak - Stojdraga i Dragoноš - Zečak - Višoševiči. Dobro je označena granica s drugim općinama. Karte je izradila firma Marcon iz Zagreba. Na omotu je, uz naslov Turističke karte Samobora, otisнутa reprodukcija starog plana grada iz 1764. godine. Nova karta može se nabaviti u Turističkoj zajednici Samobora, Trg kralja Tomislava 5, tel. 01/78 00 44, ujutro radnim danom i subotom. (KZ)

"PADOBRANSKO JEDRENJE"

Ovih je dana iz tiska izašao vodič i priručnik "Padobransko jedrenje" Danka Petrina. Autor je najiskusniji padobranski pilot u Hrvatskoj i prvi koji se u nas počeo

baviti tim športom i to u okviru Komisije za padobransko jedrenje HPS, čiji je bio pročelnik. Međutim, zbog zakonskih propisa o letenju ta se djelatnost morala uključiti u Hrvatski zrakoplovni savez. Inače, Danko Petrin je alpinist s dugogodišnjim stažom i bio je sudionik naših ekspedicija na Mt. Everest (dva puta), Hiunchuli, Cho Oyu i Shisha Pangmu. Poslije Stipe Božića, u Hrvatskoj ima najvišu postignutu visinu (8300 m), a bio je i na vrhu Cho Oyu (8201 m).

U padobranskom jedrenju nesumnjivo je najbolji u Hrvatskoj, a osim što je postao i prvi instruktor te vrste letenja u nas, bio je pobjednik prvenstva Hrvatske i drži sve rekorde od dužine leta, visine starta i sl.

Navedeni priručnik i vodič u nakladi kuće "Karolina" ima 166 stranica s mnoštvom skica i slika (većinom u boji, na kojima prevladavaju motivi naših planina iz zraka), a osim što vrlo detaljno opisuje padobransko jedrenje, ujedno je i vodič za sva mjesta u Hrvatskoj otkuda se može poletjeti. Na kraju je sažetak na njemačkom i engleskom jeziku. Može se kupiti u uredu HPS po cijeni od 135 kn. (D.B.)

VIJESTI

OPĆA SKUPŠTINA UIAA 1998. U MALACCI

Ovogodišnja generalna skupština Međunarodne unije planinarskih društava održana je od 7. do 11. listopada u Malacci, gradu u Maleziji s bogatom i burnom poviješću (poznata morska luka, mnogi kolonijalni gospodari u prošlosti, malajski gusari i sl.).

Na prvi pogled izgleda čudno održavati skupštinu svjetske planinarske udruge na nula metara, uz tople valove Indijskog oceana; najvjerojatnije su organizatori (Malezijski planinarski savez i UIAA) željeli pružiti najveću udobnost pri donošenju važnih odluka predstavnicima pedesetak saveza koliko ih se okupilo na dalekom Malajskom poluotoku.

Inače Malezija ima zanimljivih planina, npr. Cameron Mountains, na kontinentu, visine oko 1800 m (većinom tropska džungla) i 4101 m visok Kinabalu na Borneu koji je zbog visokih granitnih stijena poznat i među alpinistima.

Slučajna podudarnost da sam se nakon ekspedicije na Shisha Pangmu tih dana trebao nalaziti u nedalekom Bangkoku, odlučila je da ne opterećujući nikoga za velike prijevozne troškove predstavljam HPS na tom skupu.

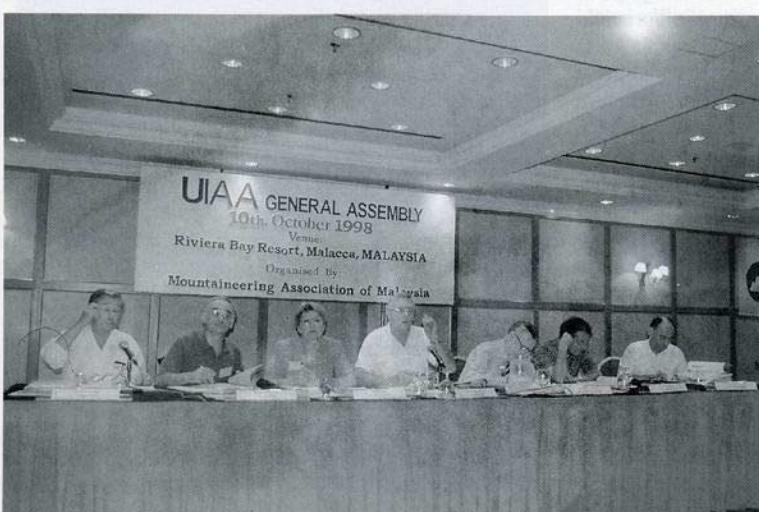
Skupština je održana u luksuznom hotelu "Riviera Bay Resort" (450 vrhunskih apartmana, desetak restorana, bazeni, kongresne dvorane itd.). Za ovu priliku organizatori su predstvincima planinara omogućili simboličnu cijenu boravka - tek 80 dolara dnevno. Svake večeri održavale su se "Gala party" na kojima su domaćini bili ministar turizma Malezije, gradonačelnik Malacce, Malezijski Savez i UIAA.

Skupština sa 16 točaka dnevnog reda trajala je dva dana i nije se mnogo razlikovala od sličnih sastanaka koji se održavaju i kod nas (većinom su se javljali isti go-vornici o svakoj točki).

Skupštinu je otvorio predsjednik UIAA Ian McNaught-Davis osvrtom na provedbu zaključaka iz Kranjske Gore (prošlogodišnja Skupština), slijedio je finansijski izvještaj za 1997. g. s ukupnim troškovima od 623.366 švicarskih franaka. Od tog iznosa 141.811 je utrošeno za poslovanje ureda u Bernu, 220.000 za honorare, a ostatak za putovanja dužnosnika, rad Izvršnog odbora i komisija. Prijedlog novozelandskog predstavnika da se visine članarina iz kojih se financiraju ti troškovi, ravnomjerne i pravednije odrede prema broju članova pojedinog saveza, nije prošao. Razlog tome je jak lobby i glasački stroj alpskih država kojima odgovara sadašnji raspored i visina članarina.

Tu treba spomenuti vrlo zanimljivu činjenicu da gotovo polovica saveza u UIAA (njih 36) ima samo od 20 do 900 članova. Mnogo je razloga zašto neke zemlje imaju tako malo članova i jednom će to posebno objasniti na ovim stranicama. Peru, na primjer ima 20 članova, Indija 71, Australija 200, Izrael 300, Argentina 350, Irska 357, Norveška 400, Nepal 522, Kina 856 itd.

Izabran je novi urednik glasila UIAA i novi blagajnik. Osnovana je nova komisija za alpinističko skijanje i pravilnikom su određeni uvjeti koje mora poštivati organizator budućih UIAA skupština, zatim uvjeti što ih mora zadovoljavati voda komercijalnih alpinističkih ekspedicija, te koju svu medicinsku opremu mora imati na tim akcijama.

"Radno predsjedništvo"
skupštine UIAA
Foto: D. Berljak

Slijedili su izvještaji osam UIAA komisija (ekspedicije, propaganda, medicina, zaštita planinske prirode, klasično planinarstvo, sigurnost, mladež i športsko penjanje) i provedena je duga, na trenutke i vrlo žučna rasprava o njima (opet isti govornici - Švicarci, Amerikanac, Englezi i vrlo ljutit Novozelandanin).

Donesena je rezolucija o umjetnim (sigurnosnim) sredstvima na planinarskim putevima, sa zaključkom da se ubuduće čim manje postavljaju (žice, željezne stube i sl.), kako bi izbjeglo uništavanje i nagrdivanje planinske prirode, a da se neke postojeće čak i uklone, jer bi se iskusan i pravilno opremljen planinar i bez toga prirodno trebao popeti na najteže vrhove u Alpama. Razlog je sve veći broj neiskusnih i neopremljenih izletnika (neplaninara) koji se u posljednje vrijeme koriste tim osiguranim putevima, dolaze visoko i izazivaju nesreće, a na taj bi način trebali odustati odmah na početku (?) ili unajmiti profesionalne vodiče.

Iz članstva UIAA isključeni su Ekvador, Makedonija i Tajvan jer već tri godine nisu platili članarinu, a primljeni su danski i američki športsko-penjački savezi. Sljedeće će se godine skupština UIAA održati u Olympiji (Grčka), 2000. godine u Parizu, 2001. u Danskoj i 2002. u SAD-u.

Zbog abecede, hrvatski je predstavnik imao središnje mjesto u prvom redu, okružen članovima iz Kanade, Kine, Danske i Francuske, za razliku od Rusa, Švicarača i SAD-a koji su morali sjediti daleko u zadnjem redu.

Predsjednik Malezijskog planinarskog saveza g. Nor Ramle Sulaimanu predani su na "gala" večeri posljednjeg dana Skupštine, uz pozdrave hrvatskih planinara, i prigodni pokloni našeg Saveza (monografija "Hrvatske planine", setovi razglednica po Velebitu i sl.).

(Darko Berljak)

BIOKOVSKI BOTANIČKI VRT KOTIŠINA

Upravo je iz tiska izašla knjiga *Biokovski botanički vrt Kotišina* autorice dr. Ljerke Regule-Bevilacqua. Knjiga ima 120 stranica, 52 kolora. Cijena knjige je 31,00 kn plus poštarnina. Narudžbe kod nakladnika:

"Ekološki glasnik", tel/fax 01/734-058

HRVATSKI OLIMPIJSKI ODBOR ČESTITAO HPS-u

Samо nekoliko sati nakon uspona B. Šeparovića na vrh Shisha Pangme, HOO je poslao ovu čestitku Hrvatskom planinarskom savezu kao organizatoru ekspedicije, a isti tekst i sredstvima javnog priopćavanja (objavljen je npr. u "Vjesniku", 25. rujna 1998.): "Iskrene čestitke za sjajni uspjeh Branka Šeparovića i čitave ekipe Hrvatske alpinističke ekspedicije prilikom postavljanja hrvatske zastave na 8027 m visokom vrhu Shisha Pangma u Himalaji. Žarko želimo da i drugi članovi ekspedicije, među njima i pripadnici Specijalne postrojbe MUP-a i Prvog gardijskog zdruga Hrvatske vojske ponove Brančev podvig - Hrvatski olimpijski odbor".

UMRO MILAN PRERAD

Dana 4. listopada 1998. godine, ogulinski planinari HPD "Klek", oprostili su se na groblju Sveti Jakov u Ogulinu od svoga dugogodišnjeg predsjednika.

Milan se rodio, 15. veljače 1911. u Počitelju podno najljepše planine Hrvatske - Velebita. Prvi su mu pogledi latali čarobnim vedutama velenbitskih vrhunaca. Nije nimalo čudno što se Milan vrlo rano nalazi na planinarskoj stazi. Životna ga staza odvede u Split, Slavonski Brod, Karlovac te napokon u Ogulin. Odmah se uključuje u HPD "Klek". Pokojni sudac Marijan Mance, tadanji predsjednik Društva, Milan tajnik i Ferdo Uršan rizničar, bili su stožer koji uspijeva ostvariti davašnju čežnju ne samo ogulinskih, već i svih hrvatskih planinara - sagraditi dom na Kleku. Oni to i ostvaruju: 12. listopada 1958. godine otvoren je dom na Kleku. Odlaskom Mancea, Milan postaje predsjednikom i tu funkciju obavlja sve do 1989. godine - četvrt stoljeća.

Ovo razdoblje u povijesti ogulinskog planinarstva može se s pravom nazvati zlatnim periodom. Organiziraju se brojni izleti širom tadašnje države, članstvo je u usponu, stvorena je Ogulinska transverzala a slijedi i prigradnja doma. Tom se prigradnjom smještajni kapaciteti doma povećavaju više nego dvostruko. Dom na Kleku postaje stjecište brojnih planinara i alpinista. Upisne knjige svjedoče o tome. Pored zapisa na jeziku Hrvata, tu su i zapisni na brojnim stranim jezicima, zastupljeni su svi kontinenti!

Milan je u dom na Kleku doslovno ugradio i velik dio sebe. Po prirodi vesele naravi, uvijek je bio na usluzi, uvijek raspoložen, uvijek spreman pomoći.

Kognog 3. listopada, vraćajući se iz trgovine, pao je na ulazu u svoju kuću kao gromom ošinut, bez riječi, bez krika. Svojim planinarskim djelovanjem ostavio je blistav trag u povijesti ogulinskog planinarstva. Još će se dugo na planinarskoj stazi, na planinskom vrhuncu, kraj planinarske vatre spominjati Milan i njegovo djelo.

M. Pavešić

HPS KONAČNO REGISTRIRAN U MINISTARSTVU UPRAVE

Ministarstvo Uprave RH donijelo je 4. studenoga rješenje o upisu Hrvatskog planinarskog saveza pod brojem 00001195 u Registar udruga Republike Hrvatske. Iako je sva dokumentacija predana u zakonskom roku (još krajem prošle godine, nakon Skupštine HPS) i u međuvremenu je rješenje nekoliko puta požurivano izravno u Ministarstvu, prvu službenu obavijest HPS je primio tek sredinom listopada sa zahtjevom da se u Statutu izbriše, izmjeni i dopuni nekoliko članaka. To je učinjeno putem Komisije za statutarnu, kadrovsu i normativnu djelatnost, te Izvršnog odbora HPS, a prema odluci posljednje skupštine koja je tim tijelima dala mandat za sve dodatne promjene koje bi na temelju zakona eventualno zatražilo Ministarstvo uprave RH. Novi Statut HPS poslan je svim članicama HPS.

CIJENE ČLANSKIH MARKICA ZA 1999. G..

Ostaju iste kao i ove godine i iznose 12,50 kn za mladež, zaključno do završetka škole ili fakulteta, te umirovljenike, 25,00 kn za odrasle, odnosno seniore, te 4,27 za planinarske iskaznice (na staru i osnovnu cijenu od 3,50 kn mora se platiti 22 % PDV; markice su toga oslobođene). Sredstva prikupljena iz navedenih cijena članskih markica HPS koristi strogo namjenski i to za plaćanje police životnog osiguranja za sve članove HPS dok su na izletu u planinama i za financiranje djelatnosti 15 stručnih i organizacijskih komisija HPS prema njihovim godišnjim planovima potvrđenim na Glavnom odboru HPS. I ovom prilikom umoljavaju se odgovorni u planinarskim društvima da markice naručuju prema stvarnim tromješčnim potrebama i plaćaju ih najkasnije do kraja tog kvartala, jer se od tih sredstava plaćaju tromjesečni računi osiguravajućem društvu i osigurava redoviti rad komisija Saveza.

RADNO VRIJEME UREDA HPS I KNJIŽNICE HPS

Kako bi se i izvan najčešćeg radnog vremena moglo koristiti usluge Ureda HPS, od 16. studenoga ured HPS radi svakog ponedjeljka od 8 do 19 sati.

Knjižnicu Saveza preuzeila je nova amaterska djelatnica Goga Dlouhy, članica HPD "Vihor" te će knjižnica raditi svakog ponedjeljka od 17 do 19 sati.

JOŠ JEDAN PLANINARSKI KALENDAR ZA 1999. G.

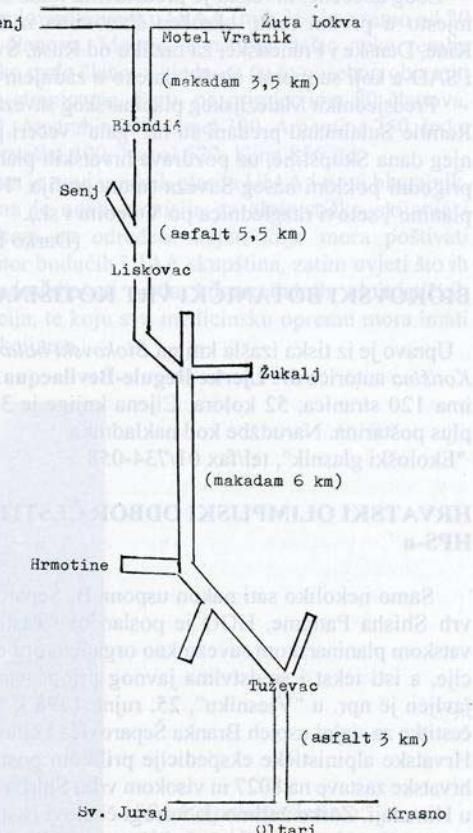
Iz tiska je izašao kalendar autora Vladimira Pfeifera "Majko Božja od Krasna spasi nam Velebit" u nakladi tvrtke "Equicolor". Ima 14 stranica u boji s ekološkim tekstovima o potrebi zaštite Velebita i apelom da cijeli Velebit postane nacionalni park. Cijena je 25 kn i može je nabaviti uplatom tog iznosa u korist: Karate klub

"Črnomerec", Zagreb, Vatrogasná 6, ž. r. 30106-678-74007 (svrha: propagandni kalendar) ili kupnjom izravno u uredu HPS (ograničene količine).

NAJKRAĆI CESTOVNI PRILAZ ZAVIŽANU

Osim već svima dobro znanih pristupnih pravaca do doma na Zavižanu od Sv. Jurja preko Oltara (32 km), od Otoča preko Švice i Krasna (35 km), te iz smjera Alana, postoje još dva manje poznata. Jedna je s Vratnika preko Jelovca do iznad Markovića (selo na cesti Oltari - Krasno, 2 km od Oltara). To je šumska cesta, uska, s dosta zavoja, dužine 22 km, od čega je polovina asfaltirana. Na početku i kraju postoje rampe koje su uglavnom uvijek otvorene, a za vrijeme sjeće mogući su zastoji zbog ukreaja trupaca. U prvom dijelu cesta se blago uspinje po ličkoj padini, zatim prelazi bilo i spušta se primorskom padinom do ceste Sv. Juraj-Oltari - Krasno. Makadam je prilično dobar, ali cesta nije preporučljiva za niske automobile i autobuse.

Prošle je godine povezivanjem postojećih cesta i probijanjem novih (protupožarnih) cesta, spojen Vratnik s Oltarima. Pravac započinje s parkirališta Motela na Vratniku, odakle ima 3,5 km makadama do seoskog

Ukupno 18 km, od toga 9,5 km makadama i 8,5 asfalta

Seosko gospodarstvo Biondić
na putu za Zavižan

Foto: N. Aleksić

gospodarstva Biondić. Odatle preko sela Liskovca do raskrižja za Žukalj ima 5,5 km asfaltne ceste, zatim slijedi 6 km makadama do Tuževca i dalje 3 km asfalta do Oltara. Ukupno od Vratnika do Oltara ima 18 km (od toga 9,5 km makadama i 8,5 km asfalta), što je i najkraći pristupni put od Zagreba do Zavižana (od naplatnih kućica u Zagrebu do doma na Zavižanu ima 180 kilometara). Put je pogodan za osobne automobile i manje autobuse.

(Nikola Aleksić)

"ZAGREB-MATICA" MARKIRALA PUTEVE

Završilo je još jedno razdoblje markiranja i održavanja planinarskih puteva HPD "Zagreb Matica". To se dogodi svake jeseni kada zahlađi i počnu padati kiše. Ove smo godine u deset akcija brinuli o Goranskom planinarskom putu (GPP) i velebitskom putu Velebitno. Trasirali smo i markirali novi smjer na vrh Tuhobića koji je malo blaži od postojećeg, a vodi preko dviju livada - vidi-kovaca. Obnovljene su oznake dalje do Liča i od Liča na Medvjedak, te do željez. postaje Drivenik. Lani smo obnovili dionicu od Liča preko Viševice, Bitoraja i Čelimbaše sve do doma u Tuku.

Obnovili smo markacije na dva puta od doma na Kleku do Kamačnika i to preko Bijele kose i direktno na Kamačnik, pa dalje preko Vrbovskog na vrh Lovnika. Novooznačen je i uspon od Tršća na vrh Rudnika (KT 16). Na ovim obnovljenim dijelovima GPP-a postavljena su 33 putokaza i obavještajne ploče, a na vrhu Bijele kose i vrhu Lovnika tuljci s pečatima, jer to su KT 39 i KT 41 GPP-a. Na vrhove Okrugljak (KT 4) i Skradski vrh (KT 7) donešeni su novi pečati, jer su otuđeni oni postavljeni g. 1995.

U jednoj smo akciji na Velebitu obnovili markacije od Oštarija do vrha Sadikovca. (Jasna Bingula)

JESENSKA EKO-ŠKOLA U ŠIBENIKU

HPD "Višnjevica" iz Ravne Gore osmislio je eko-školu koja se sastoji od zimske, proljetne, ljetne i jesenske eko-škole. Jesenska se ove godine sastojala od ubiranja plodova u Ravnoj Gori i berbi grožđa u Šibeniku. Ova je berba ostvarena uz pomoć Zeleno-plave opcije KZP HPS koju vodi Vesna Jurković iz Šibenika, u vinogradima Dalmacija-vina, pogon Drniš, a u dogovoru s njegovim direktorom g. Duvančićem i drugim djelatnicima. Ubrali su 2250 kg, a pritom je pomogala i vojska.

IZ KOMISIJE ZA PLANINARSKE PUTEVE HPS

Prvi obilaznici "Velebitske obilaznice" dobit će posebno priznanje. Obnovit će se takmičenje "Planinar-transverzalac". Traži se novi skrbnik Istarskog planinarskog puta jer se HPD Željezničar prestaje za nj skrbiti. Komisija je dobila dva nova člana: Dragicu Jedvaj iz HPD Zagreb Matica i Jozu Karadžu iz HPD Industrogradnja. Na Hajdučkim kukovima označit će se i op-skrbiti upisnim kutijama najviši vrh Golubić (1650 m) i drugi po visini, Kuk (1649 m). Riješit će se i imena Mali kuk (koji bi trebao biti Duića kuk) i Pavića kuk s. od V. Lubenovca. Opoža se da se neka društva ne odazivaju na pozive Komisije, da loše markiraju, da ne školju svoje markaciste i ne daju podatke o svojim putevima.

Iz plana djelovanja u 1999.: Dvodnevni pohod "Po putevima A. Rukavine" 30-31. 1; Proslava 5. obljetnice "Velebitske obilaznice" 26. 6. u Štirovači; plan za utemeljenje nove državne obilaznice "Po hrvatskim planinama" i obnove Velebitskog planinarskog puta; tečajevi za markaciste u Dalmaciji, Istri, Lici i Hrv. zagorju. Predsjednik Komisije je Tomislav Pavlin, tel. 01/ 6140016.

SLOVAČKI PLANINARI GOSTI SUĆURANA

HPD "Kozjak" iz Kaštel Sućurca, koje inače iduću godinu slavi pedesetu obljetnicu osnutka, prvi je put u svojoj povijesti uspostavilo međunarodnu suradnju. Primilo je u goste planinare iz slovačkog grada Berdejova, koji su kod nas boravili nezaboravnih deset dana. Domaćini su im u Kaštelima priredili bogat i raznolik program. Tako su ih odveli u posjet Medugorju, zatim Makarskom primorju, s posjetom Biokovu. Pogled sa Sv. Jure posebno ih je oduševio.

Organizirani su i posjet Kliškoj tvrđavi, odakle su hodnjom otišli do doma Putalj na Kozjaku, gdje su domaćini priredili sraćan doček umornim gostima. Prilikom spuštanja u mjesto gosti su posjetili povijesni lokalitet

"Putalj" s povijesnom crkvicom Sv. Jurja.

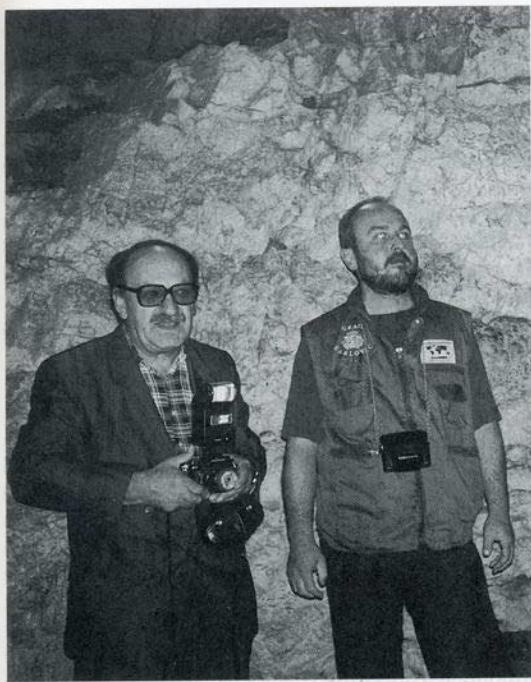
Pri kraju je organiziran izlet na otok Brač i Vidovu goru, a nakon toga su otišli u Bol gdje su se oduševili njegovom ljepotom i radosno se prepustili užicima mora na čuvenoj plaži Zlatni rat.

Gostima su dva puta priredene zabavne večeri uz ribu s gradela, gdje su se lijepo družili i još bolje se upoznali. Kaštelanski gradonačelnik g. Ante Šanader upriličio je primanje za goste, te istaknuo kako je ovo početak još bolje suradnje između Bardejova i Kaštela.

Na kraju, gosti su, oduševljeni boravkom i susretljivošću, zahvalili domaćinima te ih pozvali na uvratni posjet u Slovačku, gdje će im ponuditi boravak na Visokim Tatrama. Sućurani su radosno prihvatali poziv i već se pripremaju za put. (Špirko Domljanović)

Slovački planinari kod doma Putalj na Kozjaku

Dr. Srećko Božičević i Mladen Kuka u špilji Vrlovki

SURADNJA "DILJGORE" I "TIKVICE"

Dana 8. listopada održan je zajednički sastanak HPD "Diljgora" Slavonski Brod i HPD "Tikvica" Županja u planinarskom domu "Gjuro Pilar" na Brodskom Vinogorju. Sastanku je imao zanimljiv program.

1. Lagana šetnja do Košarevca i kuće obitelji Balić te postavljanje kotlića za pripremu fiš paprikaša (hvala sponzorima i ribarnici "Smud" iz Županje).
2. Predstavljanje foto panoa HPD "Tikvica" sa zajedničkim akcijama obaju društava u protekloj godini. Fotografije Josipa Nikolića Škljoca, koji je pročelnik foto sekcije društva i cijenjeni umjetnički fotograf.
3. Predstavljanje upisne knjige i žiga Županjskog puta (obilaznice u istočnom Dilju) uz "prigodni pano sa članicima o ovoj obilaznici iz "Hrvatskog planinara (br. 7-8/98) i "Jutarnjeg lista" (podlistak "Vikend" od 8 listopada).
4. Predstavljanje nultog broja "Brodskog planinara", lista čiji prvi broj možemo očekivati koncem ove godine. List je predstavio ing. Josip Činkl ispred uredivačkog odbora koji, uz brodskе planinare, čine i dva člana iz Županje. Pokretač lista je HPD "Dilj gora".
5. Odluka HPD "Tikvica" kojom se svim planinarima daje na znanje da će društvo tradicionalno svake godine

KARLOVAČKE PUČKE ŠETNJE

Tradicionalna akcija koju organizira Centar za ekspedicionizam, istraživanje i kulturu "Braća Seljan" svake prve nedjelje u mjesecu za sve ljubitelje prirode grada Karlovca i okoline, održana je ovoga puta kao pohod u špilju Vrlovku povodom 70. obljetnice njezina turističkog uređenja. Uz CEIK "Braća Seljan" u organizaciji ovoga velikog pohoda sudjelovalo je i PD "Vrlovka" iz Kamanja. Kod Vrlovke se okupilo dvjestotinjak planinara, špiljara i ostalih ljubitelja prirode iz Karlovca, Ozlja, Kamanja, Ribnika, Zagreba i Samobora. Posebna atrakcija ovog druženja bilo je predavanje člana CEIK "Braća Seljan" dr. Srećka Božičevića o povijesti istraživanja špilje Vrlovke, koje je bilo popraćeno vrlo atraktivnim dijapositivima, a održano je u velikoj dvorani špilje, koja je bila potpuno ispunjena slušateljima. Uz nazočne iz društveno-političkog i kulturnog života Karlovačke županije, bio je i predsjednik IO HPS g. Vladimir Novak. Nakon predavanja prisutni su razgledali Vrlovku i krenuli u šetnju uz obalu Kupe. Domaćini iz PD "Vrlovka" su na igralištu mjesnog nogometnog kluba organizirali pučko veselje i prijateljsku nogometnu utakmicu članova CEIK "Braća Seljan" i PD "Vrlovka". Rezultat? Možda i nije važno, ali ekspedicisionisti su svladali planinare sa 4:2. Ovo su bile 6. karlovačke pučke šetnje, a sve veći broj sudionika ovih druženja dokazuje želju prisutnih za još boljom suradnjom među svim istinskim ljubiteljima prirode.

(Mladen Kuka)

Druženje "Tikvice" i "Diljgore"

zadnje nedjelje u studenom organizatori "Skup markacista Dilj gore". Zborno mjesto bit će kod Gospe Grabovačke iznad Garčina, s početkom u 10 sati. Prvi je takav skup održan lani. U programu su ture od dva ili četiri sata hoda, a potom zajedničko druženje uz grah s kazana i popularne cijene pića. Poželjno je najaviti dolazak.

6. Dobrotom Turističkog ureda Županja, društvo je u prostorijama knjižnice dobilo novi prostor za održavanje sastanaka četvrtkom u 19,30 sati. Adresa je: Županja, Ul. Veliki Kraj 66, tel. 032/833-351.

7. Razmjena prigodnih poklona između dvaju društava te ispraćaj planinarke mr. Ivane Pešut u SAD. Degustacija fiš paprikaša uz nastup tamburaškog sastava "Contra" iz Županje, pojačanog tamburašima "Dike" iz Vinkovaca (svi članovi HPD "Tikvica"). Poslije ovoga protokolarnog dijela sastanka, druženje se nastavilo uz pjesmu i ples duboko u diljsku noć.

8. Sastanku su bila prisutna 42 člana "Diljgore" i 16 iz "Tikvice", ukupno 58 zaljubljenika u prirodu.

(Ing. Berislav Tkalač)

"ŽABICE" SE MOGU NABAVLJATI I U ZAGREBU

Od nedavno tvrtka "Mariks" iz Zagreba izrađuje i prodaje "žabice", dio planinarske opreme koji je vrlo koristan za zimsko planinarenje, osobito po smrznutim stazama. Vrlo su lagane i praktične, a jednostavno se pričvršćuju na cipele.

Mogu se kupiti u "Mariks" d.o.o., Klovičeva 12, Zagreb (tel. 01/2332 096) po cijeni (par) od 40,00 kn. Ako planinarska društva imaju većih potreba, roba se šalje pouzećem (izvan Zagreba), a u Zagrebu donosi proizvođača osobno u planinarsko društvo.

NAGRADA GSS-u U MAKARSKOJ

U povodu Dana grada Makarske (24.listopada), Gorska služba spašavanja HPD "Biokovo" nagradena je Plakatom-grbom Makarske. Kako piše u lokalnom listu "Makarsko primorje", osim preventivnih akcija, kojih nije malo, stanica GSS je od osnivanja 1986. do danas intervenirala u 49 akcija u kojima je bilo ugroženo 80-ak osoba. Samo u 1998. bile su četiri akcije i spašena su dva ljudska života. Nagradu je primio pročelnik Drago Erceg. U istom listu, tajnik društva Stipe Bušelić piše o tome kako je Grad iz proračuna ove godine osigurao 85.000 kn za GSS. Već je nabavljena speleo-nosiljka marke TSA (koja je jedna od četiri u državi!), te više tehničkih spravica. U planu je nabava novog marinera, goroteks-odijela te nove statičke i dinamičke užadi. (Ivo Puharić)

"EKSTREM" U PUNOM ZALETU

Početkom ove godine je u Makarskoj osnovan Speleološko-alpinistički klub "Ekstrem". Njegovi mladi i poletni entuzijasti: Željko Bockovac, Joško Botica,

Vibor Sumić, Miloš Palija i dr. do sada su oduševljavali svoje prijatelje silažnjima u planinske jame, plovidbom riječnim brzacima te morskim ronjenjem. Njihov "ormarić" na vrlo protočnom mjestu makarske rive, donosi uzbudljive slike i zapise. Dnevnik "Slobodna Dalmacija" od 15. listopada posvetila im je skoro cijelu stranicu, ovog puta s naglaskom na nedavno otkrivenu jamu na samom vrhu Biokova (na Sv. Juri), nazvanu "Amfora". U njoj su postigli, za sada, 455 m dubine. S ponosom ističu da ih u njihovim planovima bodri poznati geolog-speleolog-istraživač prof. dr. Mladen Garešić.

(Ivo Puharić)

KESTENIJADA NA BILOGORI

Već se šestu godinu početkom listopada na koprivničkoj strani Bilogore održavaju susreti planinara pod nazivom "Kestenijada na Bilogori". U početku je to bila tek manja akcija planinara HPD "Bilogora" iz Bjelovara i HPD "Pevec" iz Koprivnice, a posljednjih je godina prerasla u poveći susret prijateljskih društava. Tako se ove godine skupilo dvjestotinjak planinara iz desetak društava, ne računajući domaćine. Osim iz blizine, došli su prijatelji iz Osijeka, pa čak i Gospića. Domaćini su sve gostoljubivo dočekali i izvanredno zabavili i ugostili. Za tu je prigodu bila upriličena mala izložba desetine vrsta gljiva s nazivima i jestivošću. Važno je što su se na toj izložbi mogle vidjeti i gljive "jestive samo jedanput". Osim veselih elemenata, ovaj je susret imao i jedan vrlo ozbiljan: položen je vijenac kraj kapelice poginulim braniteljima iz Županije koprivničko-križevačke. Planinari su prošetali pitomom Bilogorom i svatko je mogao pronaći nešto gljiva i kestena. Domaćini su za uzvanike pekli već prije ubrane kestene, a šumom su se orile njihove lijepе podravske pjesme. Sunčano i toplo vrijeme pridonjelo je dobrom ugodaju. Nalazili su se stari i novi prijatelji i dogovarale sljedeće akcije. Kasnije su se, s malo tuge, morali rastati. Naredne će ih godine lijepa Bilogora opet primiti u svoj naručaj.

(Zvonimir Čamilović)

OBNOVLJENA KAPELICA NA RADLOVCU

"Crkva je temeljito uzidana i veličine u tlocrtu 3,1 x 3,55 m te orientirana istok - zapad. Krov je crkve na dvije vode i pokriven šimlom. Nad ulaznim je vratima podignut zvonik u obliku preslice sa zvonom koje više ne zvoni, jer ovamo ljeti dodu samo rijetki Podgorci pokositi malo trave." Tako je naš Ante Rukavina sa sjetom govorio u svojoj knjizi *Zvona ispod zvijezda* o kapelici na Radlovcu, planinarima dobro poznatom kraškom polju u srednjem Velebitu, na kojem se nalazi i planinarsko sklonište. A srce bi mu se sigurno razgalilo da je ove godine na blagdan sv. Roka mogao biti gore. Mještani Cesarice, sela na moru nedaleko od Karlobaga, čiji se danas uglavnom već napušteni stočarski stanovi i malena polja nalaze na Radlovcu, još su prošle godine obnovili kapelicu. Ove je godine 16. kolovoza fra Josip, svećenik

iz kapucinskog samostana u Karlobagu, došao na Radlovac da blagoslovi kapelicu i okupljenim vjernicima odsluži misu. Na misi se okupilo četrdesetak ljudi, uglavnom mještana koji oduvijek ulaze na svoj Radlovac. Nakon mise, a bila je to, s ponosom ističu, prva misa na Radlovcu nakon 49 godina, vrtjeli su se janjci i pade dogovor da se ponovo sretnu na proslavi i dogodine.

Kapelica je potpuno obnovljena. Sve potrebno za obnovu donešeno je na magarcu, ističe s ponosom Vlado Čačić koji i danas sa svojom ženom Ijeti živi na Radlovcu. Posljednji stanovnici srednjeg Velebita! Oduvijek je želio da obnove njihovu kapelu. U sjećanje na život koji je ovdje nekad bujao i kao sastajalište u budućnosti. A dovukao je za kapelu pet vreća cementa i pet tovara pijeska, ponosno napominje.

Dogodine će se mještani i svećenik ponovo okupiti na misi na Radlovcu 16. kolovoza. Dobro bi bilo da to poneko od planinara zapamti, pa se toga dana i pojavi gore. Ipak je i naše sklonište tamo...

Dragi moj Ante, i zvono je opet zazvonilo. Nabavili su mještani novo, veliko. Trideset mu je i pet kila. Dok zvoni, ori se velebitskim pristrancima. Još jedno obnovljeno zvono ispod zvjezda...

(Krunoslav Milas)

NAJAVLJUJTE SVOJE IZLETE U "VIKENDU"

"Vikend", koji izlazi kao prilog Jutarnjeg lista svakog četvrtka, rado će objaviti podatke o Vašem izletu ako stignu u uredništvo najkasnije do ponedjeljka ujutro. Najbolje ih je poslati faxom. Novi brojevi faxa su 01/61 03 115 i 61 03 148, a adresa je Zagreb, Slavonska avenija 4.

MJERENJE DUŽINE STAZE ELEKTRONSKIM RAČUNAROM

Duljina planinarskih staza označava se vremenom potrebnim da se taj put prijede. Na to smo navikli i to nas zadovoljava. Jedino su cestovni prilazi vozilima do pojedinih mesta označavani kilometrima i metrima. Planinar je doduše i dosad mogao objesiti pedometar o vrat i preračunavati broj koraka u duljinu puta, ali je to previše netočno i nepouzdano. Zato smo posegnuli za elektronskim daljinomjerom koji upotrebljavaju biciklisti. Tu spravicom za svega stotinjak kuna možete kupiti u svakoj trgovini bicikla.

Ako je montirate na bicikl prema uputi, pa izmjerite promjer kotača i pomnožite ga s 3,14, dobili ste opseg svoga kotača u milimetarskoj točnosti. Taj se broj utipka u aparat i sve je sad spremno za uporabu. Magnet pričvršćen na žbici svakim svojim okreton daje novi impuls računskoj radnji pribrajanja, koju obavlja nepogrešivo naš aparat. Prijedeni put očitavate na displeju.

Naravno da se bicikl ne vozi, već se gura uza se da bi se dobio podatak i o vremenu proluda. To vrijeme možete izraziti satima i minutama, a možete i na način štopericice, dakle u stotinkama. Prednost bi drugog načina

bila ta da se i vrijeme kao i put označavaju decimalnim brojem, ali je vjerojatno da većina te podatke ne bi znala čitati (npr. da je 1,75 sat i = 1 sat i 45 minuta). Zato smo se odlučili da vrijeme mjerimo na prvi, svima razumljiv način. Dakle u satima i minutama. A da se pri opisivanju puta ne bi stalno ponavljale riječi "sati" i "minute", podatak o vremenu pišemo različitom visinom brojeva, dogovorno podrazumijevajući da su to sati i minute. Tako npr. 3,45 nije decimalni broj 3,45 već ga čitamo kao 3 sata i 45 minuta.

Kad je ovo dogovoreno, možemo prijeći na uporabu uređenih parova pri opisivanju planinarske staze. Prvi broj u paru je vrijeme a drugi broj je put. Početak staze je označen parom (0-0) a svaka daljnja odabrana točka puta ima svoj par, npr. par (11,15 - 30,250) govorи da smo potrošili 11 sati i 15 min vremena i pri tom prevalili put od 30 km i 250 m. Uspijevamo li čitati parove s razumijevanjem, pred sobom imamo križaljku iz koje iščitavamo mnoštvo podataka kojih u tekstu - opisu puta nema. To su npr. podaci o vremenu i putu između bilo kojih dviju odabranih točaka puta. Umjesto bicikla možemo upotrijebiti bilo kakav kotač koji se okreće i ima dršku.

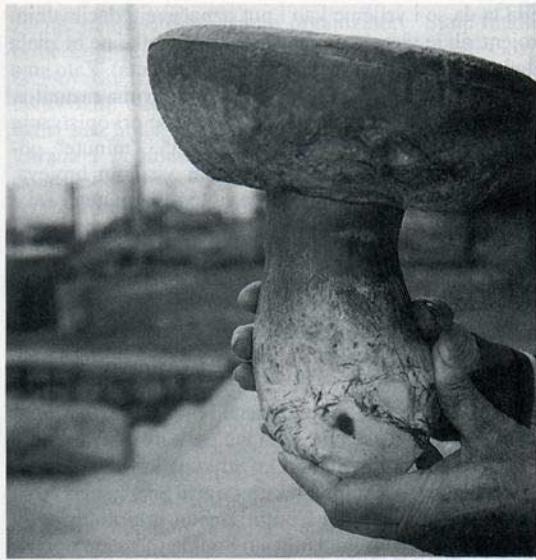
Da budemo razumljiviji, prepisat ćemo iz našeg opisa puta jednu rečenicu: "Spuštamo se do trgovine (1,55 - 6,660) i nastavljamo uzvodno asfaltom pa kolskim putem do pl. doma (2,05 - 7,420) a dalje livadom, pa šumom, pa opet livadom stalno uz vodu do Stativa (2,35 - 9)." (Josip Vuković, Karlovac)

DJELOVANJE HPD "STANKO KEMPPNY"

U 1998. g. održana su u smislu katoličkog svjetonazora posebno u organiziraju tri velika pohoda: 4. zagrebački planin. križni put u Mariju Bistrigu, 3. zavjetno planinarsko hodočašće Gospi od Rujna (Velebit) i predvođenje hodočašća iz Zagreba u M. Bistrigu na beatifikaciju kardinala A. Stepinca. Od ostalih aktivnosti izdvajamo: uređivanje skloništa na Velikom Lubenovcu i planinarski putevi na Velebitu i oko Zagreba. Ove godine članovi su bili na Mont Blancu, Dinali, Mosoru, Velebitu (više puta), Ivanšići, Kleku i dr. Od 1. studenog ove godine društvo se sastaje u novom prostoru svaki četvrtak od 19.30 sati, u prostorijama župne kuće u Kustošiji. Ul. sv. N. Tavelića 2. Sve obavijesti o društvu možete dobiti na tel. 01/6140 016, Tomislav Pavlin.

VRGANJ REKORDER

Da Velebit nema samo runoliste, Sibireje, Degenije i druge znane florističke primjerke spominjane u svim vodičima i priručnicima, uvjerili smo se jesenja. Za to se pobrinula Biba, članica radne skupine HPS na uređenju doma na Zavižanu. Iskoristila je trenutak slobodnog i lijepog vremena i ubrala vrganj težine dva kilograma manje pet dekagrama (izvagano u domu na Zavižanu).

Vrganj rekorder

Foto: N. Aleksić

Za utjehu zakonodavcima, zaštitarima prirode i šumarima, vrganj nije završio na tržnici ili u privatnom hladnjaku, već je skuhan u dvadeselitarskom loncu, kao dobrodošlica promrzlim i pokislim samoborskim planinarama. Jedino me brine, što za to nije bio plaćen PDV! (N. Aleksić)

"BUDUĆNOST HRVATSKOG PLANINARSTVA"

Pod tim je naslovom 7. studenog održan u Požegi okrugli stol na kojem je 16 najuglednijih hrvatskih planinara iznijelo svoju viziju našeg planinarstva u budućnosti. Skup su organizirali HPS i HPD Sokolovac iz

Požege, a u okviru proslave 100. obljetnice Sokolovca. Održan je u reprezentativnoj vijećnici županijske zgrade, a budući da su sva izlaganja bila unaprijed umnožena i poslana sudionicima, skup se pretvorio u vrlo korisnu raspravu. Vodili su je predsjednik Sokolovca dr. Antun Lovrić i predsjednik IO HPS Vladimir Novak. Zaključci će biti predstavljeni najvišim organima HPS - Glavnom odboru i Skupštini. Referati bi zavrijedili da budu publicirani u našem časopisu, a sada iznosimo samo njihove naslove i autore. To su bili:

- Zdenko Kristijan (Samobor): Markirani putevi i planinarske obilaznice u budućnosti
- Dr. Antun Lovrić (Požega): Hrvatski planinarski pokret (skica projekta)
- Ivica Brkanović, puk. HV: Planinarski pokret i Hrvatska vojska
- Željko Poljak (Zagreb): Sadašnjost i budućnost "Hrvatskog planinara"
- Darko Berljak, tajnik HPS: Perspektivni ustroj ureda HPS
- Alan Čaplar (Zagreb): O smjernicama razvoja planinarske organizacije
- Miro Lay (Đakovo): Gdje smo i kuda idemo
- Zlatko Smerke (Vidovec): Zlatni trokut planinarenja
- Darko Berljak, tajnik HPS: Budućnost hrvatskog ekspedicjonizma
- Bruno Šibl (Zagreb): Planinarski izleti - osnovni rad
- Vlado Obad (Zagreb): Planinarska društva
- Drago Trošelj (Našice): Planinarski programski sadržaji
- Edo Hadžiselimović: Markacističke aktivnosti u okviru HPS
- Đorđe Balić (Osijek): Planinarstvo u Hrvatskoj nakon 2000. godine
- Nevenka Matković i Slavko Žagar (Đakovo): Katoličko planinarstvo
- Dražen Lovreček (Jastrebarsko): Utjecaj planinara na zaštitu planina.

(ŽP)

"Okrugli stol" o budućnosti našeg planinarstva u Požegi 7. studenog
Foto: Dr. Ž. Poljak

SADRŽAJ 90. GODIŠTA

ČLANCI

Aleksić Nikola: Proslavljeni stoljetnica "Hrvatskog planinara"	161	penjačkom raju.	322
Aleksić Nikola: Veliki planinarski skupovi u Hrvatskoj 1947-1997. godine	215	Čepelak Marijan: Novi smjerovi u Kozjaku	259, 196
Aleraj dr. Borislav: GSS HPS u 1997. g. .	297	Filips ing. Đuro: Seniorski put u Samoborskom gorju	229
Aleraj dr. Borislav: Na Mallorci s prijateljima	285	Franceško Karlo: Planinarstvo na otoku Mljetu.	241
Bakšić Darko: Slovačka jama - 19. na svijetu	312	Ivkane Ivanka: Čarolije u drvetu Stanka Novaka	255
Beštag Vladimir: 45 godina HPD "Lipa" .	121	Jagačić Tomislav: 45 godina poslije.	105
Berljak Darko: Deset najljepših dana u planini	142	Jagarić Vladimir: Gajevo šetalište	208
Berljak Darko: na najvišem vrhu Hrvatske povodon Dana državnosti	176	Jagarić Vladimir: Žumberačka kronika IX	21
Berljak Darko: Planinarsko predavanje . . .	14	Jagarić Vladimir: Planinarsko sklonište u Kotarima	325
Berljak Darko: Shisha Pangma ili završetak tibetske trilogije	306	Japirko Mladen: Svilaji u pohode	201
Berljak Darko: Sjednica GO HPS.	82	Juras Ante: "Preko četiri rijeke do legendarnog Turnja"	40
Bingula Jasna: Sedam izleta po Gorskom kotaru	78	Juras Ante: Trtar dobio kuću	225
Božić ing. Vlado: Hrvatski speleološki dubinski rekordi	152, 178	Jurković Vesna: Nezaboravno snježni Kurin	202
Božić ing. Vlado: Još o prošlogodišnjoj nesreći u Ledenoj jami na Velebitu	222	Jutrović Tomislav: Stare tise na Medvednici	107
Božičević dr. Srećko: Po šipili "Vražić" kod Barilovića nekad i sad	149	Kalmeta prof. dr. Ratimir: Brdo, briješ, gora, planina	330
Božičević dr. Srećko: Povratak zarobljenoj planini	273	Kaučić Milan: Bosonoge uspomene	72
Brožić Toni: Modrić špilja - najveća na našoj obali	75	Kostanjevac Petra: Nebo, Velebit, zemlja	46
Brožić Toni: Sklonište pod Vlaškim gradom	167	Kristijan Zdenko: 40. obljetnica Kružnog planinarskog puta "Kroz Samoborsko gorje"	332
Buchberger Milovan: Tajna Tepčine špice .	210	Kumičić Eugen: Susret sa svim	320
Čaplar Alan i Radonić Ante: E. Kumičić .	318	Lay Miro: Kako ugasiti vatru u sebi?	284
Čaplar Alan: Kako smo glumili planinare .	174	Lay Miro: Svetlo brdo, Orljača i Mala Paklenica	252
Čaplar Alan: Listajući "Hrvatski planinar" .	135	Lovrić dr. Antun: Požežani na Kilimandžaru	65
Čaplar Alan: Naša velebitska (avan)tura .	281	Majnarić Milan: Medvjeda vrata na Risnjaku	254
Čaplar Alan: Naše planinarske radosti .	194	Majnarić Zoran: Kepa, ljepotica Karavanki.	35
Čaplar Alan: Put dug 100 godina	6	Marić Pero: Vran planina	111
Čepelak Marijan: Bušilice u	42		

Marković dr. Dubravko: Zdravstveni poremećaji članova ekspedicije	310
Marković dr. Dubravko: Lantang Himal	97
Mihaljević Marina: Moj prvi osvojeni otočni vrh	205
Milas Ivan: Dom na Bijelim stijenama	163
Milas prof. Krunoslav: Do Gospe mirisom vriska i kadulje	171
Milas prof. Krunoslav: S požutjelih stranica	138
Milović Milorad: Planinarsko krštenje na Dinari	118
Muža Zvonko: Novi uzlet orijentacije u Hrvatskoj	158
Munjko dr. Ignac: 15 godina nakon označavanja PP "Vis"	262
Munjko dr. Ignac: Na bokovima Vrgade	109
Munjko dr. Ignac: Planinarska sjećanja na Zadarski arhipelag	314
Novak Vladimir: HPS u 1997. godini	3
Oštrić prof. Vlatko: Tragom Rudolfa Habsburškog, 1887. godine	316
Odicki Branimir Antun: Pl. sklonište u Šugarskoj dulibi na Velebitu	251
Ostojić Envera: Jedno nezaboravno druženje	206
Pavešić Miljenko: Ah, ti planinari!	12
Pavešić Miljenko: Crtice s Kleka	294
Pavešić Miljenko: Ispod Kleka i Milan i Miro	77
Pavešić Miljenko: S gojzericama u vječnost	258
Pavešić Miljenko: Upisna knjiga doma Klek	36
Pavlin Tomislav: Kako stići na "krov" Hrvatske	119
Petričević Smiljana: Vlaški grad	165
Petričević Smiljana: Zapis iz nedavne prošlosti	101
Piljek Višnja: Čari planinarenja s kućnim ljubimcima	50
Piljek Višnja: Lubenovački sutoni	204
Pilković Mara: Planinarske šetnje po Pelješkoj rivijeri	287
Poljak prof. dr. Željko: XX. skupština HPS .	4
Poljak prof. dr. Željko: Žbevnica	245
Poljak prof. dr. Željko: Biološko-filosofski pogled na planinarstvo	156
Poljak prof. dr. Željko: Hrvatski	
planinarski časopisi	133
Poljak prof. dr. Željko: Stoljetnica "Hrvatskoga planinara"	129
Postružnik Mladen: Ekspedicija "Tragom braće Seljan"	169
Prizmić Vinko: Prvi psi tragači u GSS-u Hrvatske	214
Puharić Ivo: I štap sa mnom hoda!	44
Rukavina dr. Ante: Putem lovinačkih prognanika	103
Sokolić mr. Julijano: Osoršćica, otočna planina osebujuće povijesti	277
Soldo Slobodan: Slavonci na Matterhornu	33, 48
Sunko Milan: 20 godina PP "Dalmacija" .	261
Šaško Vladimir: Začarbina, skrivena duša otoka Hvara	196
Šincek Mira: Staze kojima više ne koračam	193
Šincek Mira: Najdraža planina	39
Šoštarić Cvjetko: 100 godina ivanečkog planinarstva	219
Tammaro Klaudio i Richter Ivica: 15 godina priateljstva sa CAI-Tricesimo	335
Tkalac ing. Berislav: Županijski put	227
Trošelj Drago: Putopisne skice iz Italije .	10
Ulemek Marina: 15 godina Dubovačkog planinarskog puta	334
Wilhelm Marijan: Moj prvi planinarski susret s Biokovom	292
Zoričić Tomislav: Hrvatski Božić na Aconcagui	68
- Kalendar akcija za 1998. godinu	26, 94
- Zlatna pravila sigurnosti na planinarskim školama	8
- Prilog broju 5: Pretisak "Hrvatskog planinara" broj 1 iz 1898.	

MANJI PRILOZI I VIJESTI

Alpinizam	56, 86
Humor	64, 96, 128, 160, 240, 272
In memoriam	59, 87, 188
Planinarstvo u tisku	23, 53, 185, 233, 341
Speleologija	22, 51, 187, 233, 265
Tko je tko u hrvatskom planinarstvu	55, 84, 184, 232, 266, 340
Vijesti	28, 45, 61, 89, 124, 189, 236, 269, 301, 342
Zaštitu prirode	24, 57, 85, 123, 185, 231, 267, 300, 338

Izvor Cetine pod Dinarom

Foto: Ante Pelivan

PANTONE® COLORS

CHROMOS *dd* **CHROMOS**

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

Printing Ink Factory Samobor - Croatia

sports fashion

GORE-TEX®

Outerwear

Guaranteed To Keep You Dry®

KRENIMO!

ZASTUPNIK ZA HRVATSKU

HIMALAYA SPORT d.o.o.
Vrazova 8c, VARAŽDIN
tel/fax 042 212 501
GSM 098 267 148

jakne, hlače, odjela
za boravak u prirodi
za planinare, alpiniste,
penjače, skijaše
i sportaše

Nuptse -
zapadna stijena -
jedan od najvećih
izazova svjetskog
alpinizma.
Ispeanjana u opremi
MM sports fashion.